

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

קובץ

הערות התמימים ואנ"ש

ישיבת הבוחרים הצעירה
כפר-חב"ד

גליון ד
ימי הקיץ
ה'תשפ"ה

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה
ה' תהא שנת פדות המשיח - ימות המשיח

להארות והערות
(לציין עבור 'מערכת הערות')
לדוא"ל: mmk0555637248@gmail.com

•

נדפס בארץ הקודש ת"ז
ה'תשפ"ה • 5785

"ישנה ההוראה כנ"ל, שצריכים לפרסם לכל אנשי הדור, שזכינו שהקב"ה בחר ומנה בעל-בחירה, שמצד עצמו הוא שלא בערך נעלה מאנשי הדור, שיהי' ה"שפטיך" ו"יעציד" ונביא הדור, שיורה הוראות ויתן עצות בנוגע לעבודת כל בני" וכל האנשים דדור זה, בכל עניני תורה ומצוות, ובנוגע להנהגות וחיי היום יום הכלליים, גם ב"בכל דרכיך (דעהו)" ו"כל מעשיך (יהיו לשם שמים)"¹¹⁵,

עד - הנבואה העקרית - הנבואה¹¹⁶ ש"לאתר לגאולה" ותכף ומיד ממש "הנה זה (משיח) בא"¹¹⁷.

115) משלי ג, ו. אבות פ"ב, מי"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.

116) לא רק בתור חכם ושופט אלא בתור נביא, שזהו בודאות - ראה מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שנה-ו.

117) שה"ש ב, ח. ובשהש"ר עה"פ.

(משיחת ש"פ שופטים, ז' אלול ה'תנש"א, מוגה. תרגום מאידית)

פתח דבר

בשבח והודאה להשי"ת, הננו להגיש לקהל מחבבי התורה ולומדי' את קובץ 'הערות התמימים ואנ"ש' ובו חידושים וביאורים בתורתו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, בעניני גאולה ומשיח, בנגלה ובחסידות ובשאר מקצועות התורה אשר נכתבו ע"י תלמידי התמימים ורבני ישיבתנו הק' - ישיבת הבוכרים הצעירה כפר חב"ד, נחלתם של רבותינו נשיאנו באה"ק "כאן ציווה ה' את הברכה".

גליון זה יוצא לאור בקשר עם סיום שנת הלימודים תשפ"ה והציאה ל"בין הזמנים", ימים בהם יתרעננו השורות ו"קווי ה' יחליפו כח", אשר על פי דברי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א אין זהו 'חופש' - "שהרי חופש אי אפשר לקחת, אלא לקבל. שבאם אפשרי לקחת בעצמו, הרי גם מלכתחילה חפשי הוא. ועוד, שהוא בעצם היפך הענין דעבדי הם. ובכ"א . . כיון שכוונתו לבראות, ה"ה ע"פ תורה - ויהי רצון שיהי' בהצלחה, וישמש החופש להוספה בחירות אמיתית, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה" (אג"ק חח"י עמ' תפח).

כידוע ומפורסם, הנהגה זו של כתיבת חידושי תורה והוצאתם לאור, היא אחת מהחידושים המיוחדים שחידש נשיא דורנו כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א. פעמים רבות עורר על חשיבות העניין כך שאך טבעי הדבר שהנהגה זו מצאה לה משכן של קבע בישיבות חב"ד בארץ ובעולם.

גודל ענין זה נתבאר בארוכה בתורתו של כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א, בשיחותיו ובאגרותיו, בהבהרת ובהסברת גודל ההשפעה העצומה שיש בהדפסת קבצים אלו. הן בהוספה ניכרת בחיות ותענוג בלימוד התורה בין כתלי הישיבה, והן בהעלאת ישיבות הקודש "תומכי תמימים" על נס כישיבות שמצמיחות פירות משובחים בלימוד התורה, ועוד והוא העיקר, אשר על ידי זה מזרזים ומקרבים את קיום היעוד - "תורה חדשה מאתי תצא" בהתגלות כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א בקרוב ממש.

*

כפי שיחזו עיני המעיין, תוכן הקובץ מחולק לשערים: בתחילה שער דבר מלכות ובו דבר המלך בעניינם של תלמידי תומכי תמימים ומהותם המיוחדת בקשר לגאולה, ולאחריו יבואו שערי חידושי התורה, ההערות והפלפולים פרי עטם של תלמידי הישיבה ורבניה בתורתו הענפה של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א - אשר כל תורה שאדם למד בעוה"ז הבל היא בפני תורתו של משיח, וכן בנושאי הגאולה ומלך המשיח אשר כדברי כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א הלימוד בהם הוא הדרך הישרה והקלה ביותר להבאת הגאולה, עובר לביאורים וחידושים בחלק ה'נגלה' שבתורה - וביחוד במסכת בבא בתרא הנלמדת השנה בישיבות תומכי תמימים, בתורת החסידות, ובעוד מחלקי תורתנו הקדושה.

בתור הוספה ולחביבותא דמילתא נוספו מספר מענות קודש בפרסום ראשון.

חלקו הגדול של הקובץ נכתב בידי תלמידי שיעור ב' בישיבה כחלק ממבצע מיוחד לעידוד כתיבת הערות שיזם ר"מ ש"ב בישיבתנו הרב ישראל הכהן שיחי' ברנדלר, וברכת יישר כח נתונה לו.

*

ויהי רצון שהוצאת קובץ זה לאור תהיה לנחת רוח אבינו רוענו כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א מאת בניו יקיריו תלמידי התמימים, ושתהא פעולה זו ה"מכה בפטיש" להכרעת כף הזכות לפעול את התגלותו המיידית לעיני כל ישראל, בקיום סימני "משיח וודאי" - "ויבנה בית המקדש ויקבץ נדחי ישראל" במהרה בימינו תיכף ומיד ממש, בעגלא דידן.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

המערכת

ה' מנחם-אב

יום הילולת ה"אריז"ל החי" תשפ"ה

ימות המשיח

תוכן עניינים

שער דבר מלכות

- מכתב כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א למערכת.....11
אגרות קודש חלק ז' עמ' שלה
- תפקידם של תלמידי תומכי-תמימים ושלימותו.....11
שיחת ש"פ וירא ה'תשנ"ב
- לימוד כל התורה כולה בפשטות!.....13
"יחידות" לתמימים, אדר"ח חשון התשנ"ב

שער תורתו של משיח

- הלימוד מבלעם ועמלק בטעם הקדמת יראה לאהבה.....19
הת' חיים שי' אסרף
- יחידות י"ב טבת תשל"ז.....22
הרב ישראל הכהן שיחי' ברנדלר
- אופן הנס בהדלקת הנרות בחנוכה.....27
הת' שניאור זלמן שיחי' ארוש

- 30.....השינה לפני מתן תורה על דרך עבודת המוחין.
הת' יוסף יצחק שיח' פרנקל

שער גאולה ומשיח

- 35....."עקבתא דמשיחא"
הת' שמואל יוסף שיח' גבירץ
- 36....."נגלה נכסה ונגלה" - התגלות העצם.
הת' אסף שיח' דמארי
- 39.....אכילת העוף בסעודת הצדיקים לעת"ל.
הת' השליח מנחם מענדל שיח' קירשנזפט

שער נגלה

- 49.....דכתיבי בתלת ידי ספרי.
הת' חיים שי' אסרף
- 50.....ביאור בסוגיית קניין דרבנן.
הרב מרדכי שמואל שי' אקסלרוד
- 53.....שורש מחלוקת התוספות והרמב"ן.
הת' עוז דוד שיח' בלטר
- 55.....איפכא מסתברא לסברת הרמב"ן.
הרב ישראל הכהן שיח' ברנדלר
- 56.....בסוגיית משום לתאי ידידי פקע.
הנ"ל

- 59.....ראה אותן רצין אחר המציאה.
הת' אסף שיחי' דמארי
- 61.....מיגו במקום עדים לא אמרין.
הת' דוד הלל שי' חגאי
- 64.....מועד התוכחה של רב יצחק בר נפחא לרב גידל.
הת' ניתאי שי' יעקב
- 66.....מחוי ליה רבי אבהו ובשבועה.
הת' אסף הלוי שי' לוי

שער חסידות

- 71.....טעם התגיירותו של נירון קיסר.
הת' ישראל אריה לייב שי' אברהם, הת' ניתאי שי' יעקב

שער שונות

- 77.....דיוק בדברי הרמב"ם בציפוי דלתות שער ניקנור.
הת' השליח שמואל שי' סנגאוי
- 79.....ביאור וסיכום עניין הגלגלים בגרמי השמים.
הת' השליח מנחם מענדל שיחי' קירשנזפט

הוספה

- 88.....מענות קודש בפרסום ראשון.

דבר מלכות

מכתב כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א למערכת

- אגרות-קודש ח"ז עמ' שלה -

בנוגע להדפסת חוברת ובה חדו"ת מהרמ"ם והעיקר מהתלמידים, הנה בכלל נהוג בחוברות כמו אלו שהם מוקדשים לחידושי תורה מהתלמידים, ורק במקרים בודדים משתתפים בה גם הרמ"ם באיזה מחידושים... כדאי הדבר להו"ל חוברת ע"ד הנ"ל. אלא שמוכרח שיודפס בכל חוברת וחוברת איזה מאמר חסידות ושיחה (מאלו המאמרים והשיחות השייכים יותר לבני ישיבות), כי סו"ס אין לשכוח מה שכותב כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע ע"ד תכלית ישיבות תו"ת, ויעויין קונטרס עץ החיים פרק כב והוספה שם. שיחת כל היוצא למלחמת ב"ד...

תפקידם של תלמידי תומכי-תמימים ושלימותו

- משיחת ש"פ וירא ה'תשנ"ב (מוגה) סעיפים יב-יג -

מעניניו העיקריים של אדנ"ע - כפי שראו כבר בקטנותו, כמארז"ל "בוצין בוצין מקטפי' ידיע", ועאכו"כ לאחר שנתגדל ועד שנתמנה לנשיא בישראל - ההשתדלות המיוחדת בהענין ד"וירא אליו ה'" (לא רק בנוגע לעצמו, אלא גם) אצל כאו"א מישראל, כמודגש בהחידוש שלו ביסוד ישיבת תומכי תמימים, ישיבה

שלומדים בה "תורה הנגלית ותורת החסידות תמימה", ובאופן שלימוד תורת החסידות הוא "בעיון הטוב להבינה ולהסבירה לעצמו כלימוד הסוגיות בגליא שבתורה", ש"החסידות יבינו כמו שמבינים ענין בנגלה" - שע"ז נעשה (מעין ודוגמת) הענין ד"וירא אליו ה'", שעניני אלקות המתבארים בתורת החסידות ("דע את אלקי אביך") באים בראיית עיני השכל.

ועוד והוא העיקר - שזוהי ההכנה לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שאז יהי' לימוד פנימיות התורה (ידיעת אלוקות) בתכלית השלימות, כמ"ש "ישקני מנשיקות פיהו", "שיהי' הדיבור עמנו פה אל פה", כיון ש"תורה חדשה מאתי תצא", "מאתי" ממש, ולימודה יהי' באופן ש"לא ילמדו עוד איש את רעהו גו' כי כולם ידעו אותי", ויתירה מזה, באופן של ראי', "וירא אליו ה'", "והיו עיניך רואות את מוריך", בראי' חושית.

וגם ענין זה מודגש בפעולתו של אדנ"ע ביסוד ישיבת תומכי תמימים - כמבואר בשיחתו הידועה בענין "כל היוצא למלחמת בית דוד", שתלמידי תומכי תמימים הם "חיילי בית דוד" שיוצאים למלחמת בית דוד נגד אלו "אשר חרפו עקבות משיחך", ובלשון הרמב"ם בהלכות מלכים ומלחמות ומלך המשיח: "ילחם מלחמות ה'" עד ש"נצח", כמרומוז גם בהמשך הכתובים ד"אשר חרפו עקבות משיחך" - "ברוך ה' לעולם אמן ואמן", ש"אמן" (ועאכו"כ ב"פ אמן) מורה על הנצחון במלחמה, שע"ז נעשה ביאת וגילוי דוד מלכא משיחא בפועל ממש.

ובהדגשה יתירה בדורנו זה - דור השלישי לאדנ"ע ולתלמידיו חיילי בית דוד, שבו מסתיימת ונשלמת עבודתם של חיילי בית דוד להביא את הגאולה בפועל ממש ע"י דוד מלכא משיחא, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בחיים חיותו בעלמא דין שכבר נסתיימה ונשלמה כל העבודה, ועומדים מוכנים לקבלת דוד מלכא משיחא, ועאכו"כ לאחר המשל העבודה דחיילי בית דוד בהפצת המעיינות חוצה במשך ארבעים שנה, באופן ש"נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע".

לימוד כל התורה כולה בפשטות!

- "יחידות" לתלמידי הישיבות שיחיו (בלתי מוגה), אדר"ח חשון התשנ"ב -

...ויהי רצון, שמהדיבור בכל ענינים אלו, יתוסף בכל אחד מתלמידי הישיבות כאן, ובכל אחד מתלמידי הישיבות בכל מקום שהם - שילמדו את כל התורה כולה!

וכהדיוק בזה - שהכוונה כל התורה כולה בפשטות!

וממילא, כיון ש"אסתכל באורייתא וברא עלמא", הרי, כשהוא לומד את כל התורה פעולתו היא ג"כ בכל ה"עלמא", הכולל שמים וארץ וכל צבאיהם, שע"י לימודו בתורה, ובפרט (בתורה גופא) בענינים הקשורים עם עולם-הזה התחתון, הרי הוא ממשיך תוספת בברכות ה', בכל עניני העולם.

ולכל לראש - בכל הענינים המצטרפים לישיבות שלהם, בכל המצטרך לתלמידים עצמם, הן בגשמיות והן ברוחניות, בכדי שתהיה להם מנוחת הנפש ומנוחת הגוף, שאז תינתן להם היכולת ללמוד תורה מתוך מנוחה אמיתית.

ובפרט שהמדובר הוא במנוחה כזו, שעוזרת להם ומסייעת לעם; ישנה מנוחה הגורמת להרדם. אבל אצלם הרי זה להיפך, שהמנוחה גורמת ומביאה הוספה בעמקות השכל, ובגדלות השכל, וכמו-כן ברחבות השכל, כמדובר כמה פעמים.

ויהי רצון, שכל אחד מכם יוסיף בלימוד התורה כולה (כנ"ל), החל מקביעות עתים בלימוד הרמב"ם - הכולל את כל התורה כולה. וכפי שאדמו"ר הזקן מאריך במעלה הכי גדולה של ידיעת כל דיני התורה כולה, כמדובר כמה פעמים.

אלא שביחד עם זה, ישנם כמה חלקים בתורה, וכולם מוכרחים. וע"ד ובדוגמת מה שב"ברא עלמא" הכולל שמים וארץ, הרי השמים משפיעים בארץ, ודוקא עי"ז הארץ מצמיחה פירות, פירות נעימים הנצרכים לכל העולם כולו, ומביאים שמחה

וטוב לבב - עד"ז הוא ג"כ בתורה (ב"אסתכל באורייתא") הכוללת שמים וארץ, שזהו החילוק בין תושב"כ ובתושבע"פ, ובתושבע"פ גופא - בין לימוד המשנה שהיא בלשון קצרה וברורה ולימוד הגמרא, דמכיון שלשון המשנה הוא קצר, והרי צריכים לידע גם את השקלא וטריא שבדבר - מוכרחים ללמוד גם את הגמרא, ודוקא באריכות, ודוקא בפלפול וכו'.

ויהי רצון, שלימוד התורה שלכם יכלול את כל חלקי התורה. וזה קשור גם עם מילוי רצונו של אדמו"ר הזקן - לימוד כל התורה כולה, שעפ"ז מובן, שזהו ענין שיש לו הגבלה. וזאת ניתן לקיים בפועל ע"י לימוד הרמב"ם באופן שמסיימים את כולו מתחילתו ועד סופו.

...לימוד ג' פרקים ליום, שאז מסיימים בכל שנה את הרמב"ם עכ"פ פעם אחת.

ויהי רצון, שתוסיפו בהתמדה ושקידה בשיעורים בתורה, ויתירה מזו - לימוד התורה ללא שום שיעורים, וללא מדידה והגבלה כלשהי!...

ועד, שגם כשמתעוררים באמצע השינה, חושבים מיד בלימוד התורה, ויתירה מזו - אפילו בשעת השינה - חולמים על ענין בתורה! כולל גם - פלפול בתורה!...

ויתירה מזו, לימוד פנימיות התורה ישנו גם בנוגע לכך, שלכל אחד מכם ניתן הכח לחדש בתורה - "לאפשה לה", ועד לחידוש באופן כזה, שיחול עליו השם ד"תלמיד ותיק", שחידש חידוש אמיתי בתורה.

ובפרט, כנהוג לאחרונה - שמשתדלים לפרסם את אותם הענינים שמתייגעים עליהם עד שמגיעים לידי שקלא וטריא אמיתית, המיוסדת על כללי התורה - פרסום בכתב, או באופן דדפוס. וכמדובר כמה פעמים בזה, בשנים הכי אחרונות...

ויהי רצון - שמהדיבור בכל זה יתוסף בלימוד בפועל, ובהפצת הלימוד בפועל - הן נגלה דתורה והן פנימיות התורה.

והרי ע"י ה"פוצו מעיינותיך חוצה" בפועל ממש - זוכים לביאת דוד מלכא משיחא, ועד ל"מלכא משיחא", עד ל"משיחא" - תיכף ומיד ממש. וממילא זוכים ללימוד התורה מהקב"ה בעצמו - "תורה חדשה מאתי תצא"...

וממילא נמצאים כולנו - "בנערינו", ו"בזקנינו", ו"בבנינו", ו"בבנותינו" והעיקר תיכף ומיד ממש - בארץ ישראל, ובירושלים עיה"ק, ובהר הקדש, ובלשכת הגזית, עד לקדש הקדשים עם אבן השתי' שבו, שממנה הושתת כל העולם כולו...

במקום העיקרי, ובזמן העיקרי - שהזמן העיקרי הוא תיכף ומיד, כיון שכבר "כלו כל הקיצין"... וגם הענין ד"עמדו הכן כולכם" ישנו כבר, ובאופן שהכל מצוחצח... ועד ל"עמדו הכן כולכן" באופן דתכלית השלימות, וממילא זוכים לתכלית השלימות דהגאולה האמיתית והשלימה, למטה מעשרה טפחים, ובזה גופא - הולכים "מחיל אל חיל" עד ל"יראה אל אלקים בציון", ועוד ועיקר - תיכף ומיד ממש.

שער
תורתו של
משיח

הלימוד מבלעם ועמלק בטעם הקדמת יראה לאהבה

הת' חיים שי' אסרף
תלמיד בישיבה

א

בלקוטי שיחות ח"ב שיחה לפ' בלק מבואר השייכות של "בלעם" ו"עמלק" - משמעות הרמוזה בכך שכאשר שני מילים אלו נכתבות בשתי שורות מקבילות (בסדר של "בלעם" ואח"כ "עמלק") תקרא המחצית הימנית של שתי השורות כ"בלעם", והמחצית השמאלית כ"עמלק". וממשיך שהדרך להיפטר מקליפת בלעם ועמלק היא - אהבה ויראה, שגם מילים אלו אם ייכתבו בשתי שורות מקבילות (בסדר של "יראה" ואח"כ "אהבה") ימצא שהמחצית הימנית של שתי השורות תקרא כ"יראה" והמחצית השמאלית כ"אהבה".

והנה ידוע שבדרך כלל הסדר שנוקטים הוא אהבה ויראה, ותמוה מאי טעמא נוקט דווקא כאן קודם יראה ואח"כ אהבה?

[ובוודאי שמופרך לומר שזהו בשביל שתתקבל התוצאה המתאימה הנ"ל (שהמחצית הימנית של שתי השורות "יראה" והשמאלית "אהבה") כי פשוט שאין המדובר כאן להראות "קונץ" שיתאים לתוצאה הנרצית וכו' אלא ענין אמיתי בתורת אמת שהדברים שייכים זל"ז כניכר מכתבתם בצורה זו, ופשוט].

והנה תוך כדי הביאור בשיחה (בס"ד) מתייחס לענין זה בקיצור באמרו (תרגום חפשי) ש"צריכה להיות עבודת היראה והאהבה, והיראה קודמת לאהבה, כפי

שמשמע מן הקריאה האמורה של שתי המלים יחד, וכפי שנאמר ב"תניא" על היראה שהיא "ראשית העבודה ועיקרה ושרשה".

אמנם לכאורה הדבר עדיין דורש הסברה נוספת, כי האמור בפרק מ"א שהיראה היא "ראשית העבודה ועיקרה ושרשה" הינו עניין כללי ולפי זה היה לכאורה צ"ל בכל מקום הסדר של יראה ואח"כ אהבה וכנ"ל לא כן הדבר. מובן א"כ שצריך להיות ביאור בטעם הקדמת יראה לאהבה השייך דווקא לשיחה והביאור דידן, וזהו שקודם כל אומר שענין הקדמת היראה לאהבה "משמע מן הקריאה האמורה של שתי המלים יחד" ורק אח"כ ממשיך הראיה מפמ"א שי"ל שזה רק כעין סניף וראיה נוספת אבל לא עיקר הענין.

ב

ויובן בהקדים הצעת הביאור שבשיחה בטעם שיראה ואהבה היא הדרך להפטר מבלעם ועמלק, כי בלעם ועמלק טוענים שיש להם ייחוס קדוש (עמלק שמוצאו מעשו הוא נינו של יצחק ובן נינו של אברהם, ובלעם מוצאו מלכן ולכן טען "הבנות בנותי והבנים בני וכל אשר אתה רואה לי הוא" שמבנותיו נבנה בית ישראל) ולכן רשאים הם לחוות דעה בענייני תורה וקדושה וכשהורשו לחדור במקצת לחוות דעה וכו' הנה בסוף מכחישים ומנגדים להכל. הדרך להתמודד עם קליפה זו היא האמירה ש"אנו אין לנו אלא אבינו שבשמים", אכן הבוחן היחיד שיש לנו לגבי כל דבר הוא "תורה" - כשמתאם הדבר עם התורה הרי טוב, ואם לאו אין לנו כל ענין בדבר.

אלא שכשאדם ניגש לדבר מתוך הרגשת ישות עצמו, קשה להבהיר לעצמו מדוע אינו רוצה לקבל הוראה מסויימת, האם זהו אכן מפני שזה נגד התורה או שזה נגד הישות והמציאות שלו [ויש להביא דוגמא לכך מההתנגדות למבצעי הקודש של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בטענות של תורה וקדושה כשלאמיתו של דבר נבעה ההתנגדות מיישות והרגשת עצמו וכמפורסם] ולפיכך צריכה להיות עבודת

היראה והאהבה, וכאן ממשיך שהיראה קודמת לאהבה כדמשמע מקריאת שתי המלים אחת מעל השניה והראיה מפמ"א.

נמצא שהפעולה והתוצאה מהיראה והאהבה הנוגעת בענייננו הוא הביטול ואי הרגשת ישותו ומציאותו, ולפי"ז לכאורה מובן מדוע בענין זה קודמת היראה לאהבה כי בכללות באהבת ה' יותר באה לידי בטוי מציאותו של האדם, יש מי שאוהב, משא"כ ביראה מודגש יותר ביטול מציאותו.

יחידות י"ב טבת תשל"ז

הרב ישראל הכהן שי' ברנדלר
ר"מ שיעור ב'

בתקופה האחרונה הופיע קובץ יחידויות קודש תשל"ז-תשל"ח, ובין היחידויות השונות נדפסה יחידות ארוכה של מר פנחס מאיר קלמס בי"ב טבת תשל"ז. הנ"ל היה פעיל בקשר ליהודי רוסיה שהיו סגורים אז מעבר למסך הברזל ובנושא זה מתמקדת היחידות.

וראיתי להעיר ולהאיר אודות שני עניינים ביחידות זו ממקומות אחרים בתורתו הק' של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, וכדברי חז"ל ש"דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר".

א

בקובץ הנ"ל עמ' 31 נדפס הקטע הבא מהיחידות:

"כ"ק אדמו"ר שליט"א: היהודים ברוסיה הסובייטית אינם יכולים לראות את התמונה השלימה, והם חייבים לעבור דרך הפתח הצר הקיים, אך אסור לנו להמתין - אנחנו חייבים לתת את הזריקה החיונית עכשיו, מאנגליה ומארה"ב. פעם קבלתי מכתב שאמר, כי עלי לשלוח מיד עשרה מכתבים לעשרה אנשים אחרים ולא.. מיד השמדתי אותו.

מר קלמס: מכתב שרשרת.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן, אך אם כל אחד מן המנהיגים היהודיים הנוכחים ברוסיה יקח על עצמו לקרב עשרה יהודים, ולהתחיל ללמדם רק דברים נייטרליים מצד הקומוניסטים, וללא פרובוקציה - אני אחזק את ידיהם.

והנה בקשר לסיפור אד"ש מה"מ שקיבל מכתב שבו הוראה לשלוח מכתב באותו תוכן לעשרה אנשים עם איום וכו' וההוראה שהפיק מכך בקדושה שצריך שכל אחד מהמנהיגים יקח עשרה לקרבם, יש להעיר מענין דומה ממש שסיפר בהתוועדות ליל ז' מרחשון תשמ"ו וההוראה שהפיק מכך:

"בין המכתבים שקיבלתי לאחרונה - נתקבל מכתב מאשה אחת, מפוחדת ומבוהלת. מה קרה? קיבלתי מכתב - מספרת האשה במכתב - שבסיומו דורש כותב המכתב לעשות עשרה העתקות ולשלחן לעשרה אנשים, וממשיך, שבזכות זה תקבל שכר כו', ומכלל הן אתה שומע לאו, שאם לא תשלח עשר העתקות אלו - "איז ניט שייך צו זאגן" [=חבל לדבר על] מה שיקרה לה... ומוסיף שתדע ש"כבר היה לעולמים", והתוצאות היו כך וכך. - תוכן המכתב מלא שטויות.... כותב המכתב אינו חותם את שמו, והיא איננה יודעת מהיכן השיג את כתובתה. בכל אופן שואלת היא, מכיוון שקיבלה 'איום' כזה, האם כדאי לה לשלוח עשר העתקות אלו כדי לצאת מידי ספק.

עניתי לה כמובן שתקרע את המכתב ותסיח דעתה ממנו לגמרי! ויתירה מזה, הוספתי, "כה אמר ה' אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה". כלומר, אפילו כאשר מדובר אודות "אותות השמים", אין לבני-ישראל מה לפחד, שכן, פחד כזה הוא "דרך הגוים.. כי יחתו הגוים מהמה".

אחר כך התחלתי לחשוב לעצמי: אינני מכיר את האשה שכתבה את המכתב וגם היא לא מכירה אותי. בסך-הכול שמעה את שמי ושאלה עצה כו'. ואם כן, מהי הכוונה בכך שמאורע כזה הגיע לידיעתי?! עד שתפסתי שהכוונה היא - כדי לנצל עניין זה לקדושה.

ובהקדמה: כל דבר ודבר שבעולם צריך יהודי לנצלו לקדושה.. ובנוגע לענייננו: כאשר רואים בעולם שקיים מושג ששולחים מכתב לעשר אנשים ומבקשים מכל אחד מהם לשלוח העתק כזה לעוד עשר אנשים וכן הלאה (ובלשון המדינה "טשעין-רעאקשן" [=תגובת שרשרת]) - יש לנצל זאת לענייני קדושה, כדי לפרסם דבר

טוב בין אחינו בני-ישראל (כל זמן שישנו ספק וספק-ספיקא אולי ישנו מי שעדיין אינו יודע אודות דבר טוב זה).

ובנידון דידן - לפרסם דברים האמורים לעיל אודות הקיווי, הציפייה והדרישה לביאת משיח צדקנו, על-ידי זה שכל אחד ישלח מכתב (שבו יצטט מה שנאמר בספרים הנ"ל) לעשרה מישראל, ולהציע לו ולבקש ממנו לשלוח העתק כזה לעוד עשרה מישראל, וכן הלאה באופן דהולך ומוסיף אור.

. . . ופשוט, שאך למותר להבהיר ולשלול עניין של "איומים" ליהודי, או אפילו לאינו-יהודי! כאשר כותבים ליהודי - יש לכתוב ברכות בלבד . . . ובנוגע לענייננו: מובן וגם פשוט שיש לכתוב בדרכי נועם ודרכי שלום, ותוכן הדברים - שאינו כותב מאומה מדעת עצמו, כי אם מעתיק מדבריהם של גדולי-ישראל אודות גודל העילוי והנחיצות להתפלל ולתבוע מהקב"ה שיחיש וימהר את גאולתנו, ובהתאם לכך, מציע לו עניין של זכות [לא בסגנון של תביעה ועל אחת כמה וכמה קבלת מרות, או לדרוש דין וחשבון, ויתרה מזה: אין צורך אפילו לציין את הכתובת של שולח המכתב] - להעתיק מכתב זה ולשלחו לעשרה מישראל, ולבקשם שגם הם יעשו כן, ולסיים את המכתב - ש"תבוא עליו ברכה", כל הברכות האמורות בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, כאשר יעשה פעולה שתקרב את ביאת המשיח!".

והנה יש לעיין האם אלו אכן שני סיפורים שונים, האחד שהרבי עצמו קיבל מכתב כזה ועליו סיפר למר קלמס ומכתב נוסף שקיבלה אישה שנבהלה מכך ושלחה לרבי וכו' עליו סיפר הרבי בשיחה, או אפשר שזהו סיפור אחד ומר קלמס לא דייק בדברי הרבי ביחידות אליו.

כמו כן יש להעיר, שביחידות עם מר קלמס הפיק מזה כ"ק אד"ש מה"מ הוראה באופן כללי לפעול על עשרה יהודים אולם לא באותו הדרך ממש - דווקא ע"י מכתב, משא"כ בשיחה הנ"ל הנה גדול החידוש שהפיק מכך הוראה לפעול ממש באותה הדרך של 'מכתב שרשרת' - להפצת חשיבות הציפייה לביאת משיח. כמו"כ הסיפור הראשון סיפר הרבי ביחידות וההוראה היא בנוגע למנהיגים יהודיים ברוסיה, משא"כ הסיפור השני סיפר בהתוועדות פומבית והורה כן לכל אחד.

ואם אכן אלו שני סיפורים נפרדים, אולי י"ל ב'דעת תחתון' בביאור הטעם שדווקא מהסיפור השני למד כ"ק אד"ש מה"מ הוראה גדולה יותר, לפי דברי

הרבי בשיחה שחשב לעצמו שכלל לא מכיר את האשה הזו ואף היא לא מכירה ורק שאלה עצה וכו' וא"כ השאלה מתחזקת יותר מה הכוונה בכך שמאורע כזה הגיע לידיעתו ואולי לכן ההוראה שמפיק גדולה יותר - שכל אחד צריך לעשות ממש כעין זה וכו'.

ב

בהמשך לקטע שצוטט בפתיחת הסעיף הקודם המשיך הדיבור ביחידות:

"מור קלמס: האמנם יהיו מרוצים מעבודה כל כך פשוטה?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אי אפשר להתחיל בפילוסופיות. אם יש לך תכנית טובה יותר, אשמח לשמוע עליה. כאשר איכר הולך לזרוע את אדמתו, הוא מפזר כמות גדולה של זרעונים מתוך ידיעה שרק אחוז מסויים מהם יצמח, אף שלאורה נראה שזהו בזבוז רב; אך אם הוא יחשוב שמוטב לזרוע רק עשרה אחוזים מן הכמות - רק אחוז אחד ייקלט, כמובא במדרש שב"נהג שבעולם אלף בני אדם נכנסין למקרא - יוצאין מהן מאה, למשנה - יוצאין מהם עשרה, לתלמוד - יוצא מהם אחד להוראה".

והנה יש להעיר שמשל זה סיפרו אד"ש מה"מ בהתוועדות ש"פ ראה תש"ל לאחר שתיאר בכאב את אי ההקשבה בהתוועדיות הקודש וכו':²

"השאלה היא . . בכלל אודות כל דברי ההתעוררות ודברי החסידות שנאמרים בהתוועדות: למי נאמרים הדברים?! - יש רק אחדים שמקשיבים, ואילו בנוגע לכל השאר - מהו הצורך בדבר?!... אך הענין הוא - שזהו כמשל ה"איכר" (כפי שהי' נקרא בחדר: "דובער") שזורע גרעינים בשדה, שיודע מראש שלא מכל גרעין יצמח אילן עושה פרי, אלא רק מחלק מהם, ודוגמתו בנמשל, שלכל הפחות תהי' מזה תועלת אצל אחדים.

ונוסף על המשל הנ"ל, שהוא משלי, ישנו גם המשל המובא ברמב"ם, שכדאי כל הנהגת העולם בשביל חכם אחד!".

ומשיחה זו למדים כמה עניינים שלא נאמרו ביחידות: א. שהמשל הוא של אד"ש מה"מ, ב. מציין למשל נוסף של הרמב"ם בענין זה. וכן רואים ש"מה שהוא עושה אומר לישראל לעשות" ומשל זה מעמיד אד"ש מה"מ עצמו מול עיניו בהנהגתו הק'³.

כמו"כ הובא משל זה במכתב לר' חיים הלל אזימוב מאדר"ח תמוז תשט"ו, וזו לשונו הק':

"נעם לי מ"ש אודות התעמולה וההתנהגות עם התלמידים בי"ב תמוז, ובודאי ימשיכו בכגון דא, והרי כל ענינים אלו הם בדוגמת זריעה אשר רואים כפשוטו שהזורע זורק כמה גרעינים אף שמראש יודע שרק אחדים מהם יוקלטו ויצמיחו אבל בד"א שהאחדים יוקלטו כשיזרוק כו"כ גרעינים, משא"כ אם יזרוק רק אחדים, ולכאורה קושיה שכלית לזה למה לו לקלקל כמה עשירות גרעינים בשטח שדה שרק אחדים מהם יוקלטו, אבל מעשה רב כשמתנהגים בהסברה שכלית זו גם אחדים אינם נקלטים, וק"ל".

אופן הנס בהדלקת הנרות בחנוכה

הת' שניאור זלמן שי' ארוש
תלמיד בישיבה

א

בליקוטי שיחות חלק ט"ו⁴ מביא כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א את ב' האופנים בהם מוסבר נס הדלקת הנרות בחנוכה; א. כמות השמן גדלה בדרך נס כך שהיה מספיק שמן לכל שמונת הימים, אם באופן שהפך שמן עצמו נותר מלא או אם באופן שבכל יום "מצאו הנרות מלאים בשמן" - כב' הדעות המובאות בדברי ה'בית-יוסף⁵ על קושייתו הידועה במה התבטא הנס ביום הראשון בו מצאו בני חשמונאי את השמן הטהור במקדש, שהרי ביום הראשון הספיק השמן שבו בדרך הטבע ולא בדרך נס, וכדלהלן.

ב. איכות השמן השתנתה כך שכמות המספיקה באופן טבעי ליום אחד דלקה בדרך נס שמונה ימים, אם כביאורו של הב"י שם שחלקו את השמן לשמונה ובכל יום מילאו במנורה רק שמינית, או כביאור ה"פרי-חדש"⁶ שביום הראשון מילאו את כל הנרות במנורה במלואם ובכל יום כלתה שמינית מן השמן שבנרות.

(4) עמ' 184, שיחת חיי שרה ה', ובמהדורה המתורגמת בעמ' 198.

(5) לטאו"ח סי' עת"ר. - צוין בלקו"ש שם.

(6) או"ח שם סק"א ד"ה עוד תירץ. - כנ"ל.

ודוחה שם את ב' הביאורים ומבאר⁷ כי אופן הנס היה באופן ד"נמנע הנמנעות" - אש השלהבת אכן כלתה מן השמן אך השמן עצמו לא התכלה, כדברי חז"ל⁸ על "אש של מעלה . . שורפת ואינה אוכלת". וזהו ע"ד הנס בארון הברית בקודש הקדשים ש"מקום ארון אינו מן המדה"⁹ והיו בו ב' הפכים בבת אחת: הן "מדה" (כמבואר בפרשת תרומה בעשיית הארון¹⁰ "אמתיים וחצי ארכו" וכו') והן "אינו מן המדה".

וממשיך לבאר שדוקא עפ"י ביאור זה מובן מדוע ארע הנס בכל רגע ורגע משמונת הימים, כיון שעל פי שאר הביאורים ארע הנס רק ברגע הראשון: אם בכמות - אזי הנס הגלוי שלא נחסר השמן היה רק ברגע הראשון בו מצאו את השמן (בנר או בפך), אך לאחר מכן דלק השמן באופן טבעי. ואם באיכות - מה שנראה בכל רגע בבעירת השלהבת אינו הנס כי אם תוצאתו, אך הנס עצמו והוא שינוי טבע השמן לדלוק שמונה ימים אינו נראה בכל רגע, וכך גם לפי הסבר זה ארע הנס כבר ברגע הבעירה הראשון. ויוצא אם כן שרק באופן שהנס היה "נמנע הנמנעות" ארע הנס בכל רגע ורגע משמונת הימים.

ב

ולכאורה עדין אינו מובן: כיצד בכל זאת ניתן לומר שהנס ארע בכל שמונת הימים, הרי ביום האחרון בו דלקה המנורה מן השמן שבפך - התכלה השמן באופן רגיל, כיון שביום זה כבר לא נזקקו לנס עבור הדלקת המנורה ביום למחרת! ולכאורה, באם כן, הנס ד"התכלה ולא התכלה" כאחד היה רק בשבעת הימים הראשונים ולא ביום האחרון.

ולכאורה נראה לבאר בפשטות שגם ביום השמיני שייך כח הנס. שהרי עפ"י טבע היה השמן אמור להתכלות כבר ביום הראשון (וכן בכל יום ויום), ורק בכח הנס

(7) סעיף ד' ואילך.

(8) שמו"ר פ"ב, ה - בנוגע לסנה הבוער אך איננו אוכל.

(9) יומא כא, א.

(10) תרומה כה, י

ד"נמנע הנמנעות" בכל שבעת הימים הראשונים נותר השמן עבור היום השמיני. ואם כן - עצם מציאותו של השמן ביום האחרון היא ניסית.

[אך דוחק לבאר כן, כיון שעל פי ביאור זה הנס הוא שנשאר השמן לאחר שמונת הימים, אך עדיין בעת בעירת השלהבת ביום האחרון אין זהו הנס של "נמנע הנמנעות" - כי אם ברגע הראשון של היום בלבד, כדחיית הביאורים שבקושיית הב"י לעיל, כיון שביום השמיני הנר עדיין דולק (אמנם בתוצאת הנס, כנ"ל בדחיית הביאורים, אך בכל זאת -) באופן טבעי.

או שניתן לומר שביום השמיני אכן לא התכלה השמן באופן רגיל, וניתן לבאר זאת עפ"י ב' האופנים דכמות ואיכות: בכל היום השמיני דלק הנר בנס ד"נמנע הנמנעות" ומיד בסופו כלתה כל כמות השמן שבנר בבת אחת - כיון שפסק הנס וקיומו של השמן בנר כעת בכמות הינו נגד הטבע לאחר שדלק שמונה ימים, או שאיכותו של השמן פסקה בסוף היום השמיני, והנר המשיך לדלוק עד אשר כלה בו השמן למחרת.

אך גם עפ"י קשה קצת, כיון הנס שדלק ביום השמיני הינו לכאורה מיותר, והרי "אין הקב"ה עושה נס למגנא¹¹ (=לחינם)" - כיון שיכול היה להישאר השמן לנר ביום השמיני מהנר שדלק ביום השביעי באותה האופן בו נגמר הנס (עפ"י ביאור זה). וא"כ עדיין צריך עיון]

ואשמח לשמוע דעת המעיינים בזה.

11) ראה ביאור כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בקשר לכך בשיחת ש"פ פינחס תנש"א, שם מציין לדרשות הר"ן דרשה ת. ועוד.

השינה לפני מתן תורה על דרך עבודת המוחין

הת' יוסף יצחק שי' פרנקל
תלמיד בישיבה

א

בליקוטי שיחות חלק ד'¹² שואל כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א מדוע ישנו בני ישראל בערב מתן תורה, שהרי לכאורה לאחר הכנה כה גדולה של מ"ט ימים בהם יצאו ממ"ט שערי טומאה וכו' - לא מובן מדוע ילכו לישון דווקא אז?

ומבאר בשיחה שבני ישראל רצו להשיג השגות נעלות על ידי השינה, כידוע שעל ידי שהנשמה מתנתקת מהגבלות הגוף היא יכולה להתעלות יותר באלוקות¹³, עד כדי כך שבעת שהנשמה עולה מעלה היא רואה את האלוקות בפשטות.

וכסיפור הידוע¹⁴ שלפני הסתלקותו של כ"ק אדמו"ר הזקן אמר לנכדו כ"ק אדמו"ר הצמח צדק - "האם אתה רואה את הקורה? ונתפלא הצמח צדק מהו ענין השאלה. ואמר לו רבנו: תאמין לי שאיני רואה עתה כי אם את האין האלוקי המחיה את הקורה".

ולכן הלכו בני ישראל לישון כהכנה לקבלת התורה, כיון טעו לחשוב שעל מנת שיהיו ראויים לקבל את התורה עליהם להתעלות בדרגות גבוהות, ולכן הלכו

(12) שיחה לחג השבועות, סעיפים א-ה.

(13) וכפי שמסופר על האריז"ל, שבעת שישן למד תורה באופן נעלה ביותר עד שלא יכל בכלל ללמוד לתלמידו.

(14) נדפס בבית רבי ח"א פרק כב, הערה ג.

לישון לפני כן בכדי להגיע לדרגות הנעלות על ידי השינה. ועל כך אמר הקב"ה "מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה"¹⁵, כיון שעניינו של מתן תורה הוא דירה בתחתונים דוקא, בתוך העולם ולא למעלה ממנו, כיון שבמתן תורה התבטלה הגזירה ש"עליונים לא ירדו למטה ותחתונים לא יעלו למעלה".

ב

ולכאורה יש לומר שזהו על דרך המבואר בלקוטי תורה¹⁶ בעניין המרגלים, ש"לא רצו להשפיל את עצמם למצוות מעשיות שהוא בחינת המשכת אור אין סוף ברוך הוא למטה ואמרו על ארץ ישראל שהיא אוכלת יושביה שהיה בדעתם שאם יהיה גילוי אור א"ס ב"ה למטה כמו למעלה יתבטלו ממציאותם לגמרי".

כלומר, שרצונם של המרגלים היה להישאר במדבר ולא להיכנס לארץ כיון שלא רצו לעסוק במצוות מעשיות אלא רק בלימוד התורה לכשעצמו מבלי לרדת לעולם.

וכמבואר בכו"כ מקומות שעניינה של העבודה בארץ הוא ש"בארץ ישראל" שש שנים תזרע שדך... תזמור כרמך" - שם עיקר העבודה הוא המעשה, קיום המצוות המעשיות¹⁷. [ועל דרך המבואר בעניין חטאם של בני אהרן, שחטאו בכך שהיה להם "רצוא" בלי "שוב", ואין-כאן-מקומו].

דהיינו שישנו אופן עבודה המובן מעניינים אלו והוא העבודה שלמעלה מהעולם שהינה היפך העניין המהותי דמתן תורה, "חיבור עליונים ותחתונים" והכנת העולם לדירה לו ית'.

(15) ישעי' נ, ב.

(16) ריש פרשת שלח.

(17) ליקוטי שיחות חלק כ"ח (המתורגם), סעיף ה.

וכלשון כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א¹⁸: "מטרת התורה היא הגשמת כוונת הבריאה של "נתאוה הקב"ה להיות לו (יתברך) דירה בתחתונים" . . רצון זה מתגשם באמצעות התורה, שדרכה "אותי אתם לוקחים".

ג

ויש להוסיף ביאור בדרך-אפשר: בשיחת ה'דבר מלכות' ש"פ לך לך מבאר הרבי מלך המשיח שליט"א שהעבודה בזמן הגלות היא בבירור ז' הארצות, עבודת בירור המידות. והעבודה בבירור שאר ג' הארצות - קיני קניזי וקדמוני, עבודת המוחין - היא בעיקר כדי לפעול במידות.

אך בגאולה, כאשר כל ענין עבודת ה' יהיה בשלימות, העבודה תהיה בג' המוחין כעבודה בפני עצמה. שהיא "להתאחד עם אלוקות על ידי היחוד המלא (יחוד נפלא) של שכלו עם התורה (חכמתו יתברך, שהוא וחכמתו אחד), שעל ידי זה (שאוורייתא וקוב"ה כולא חד) נתגלה שישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד¹⁹".

ואולי יש לומר שזו גם היתה טעותם של בני"י בשינה לפני מתן תורה:

שבני"י רצו לקבל את התורה וללמדה כמו בגאולה, באופן של מוחין בעצם ללא השפעה על המידות וללא הורדה למעשה בפועל. אך דרגא זו שייכת רק לגאולה העתידה, בה העבודה היא אכן "עבודת המוחין בעצם".

ונכון להוסיף כי בשיחה הנ"ל כפי שנאמרה²⁰, אומר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א כי גם כעת שייכת העבודה של מוחין בעצם, ובלשונו הקדושה: "כיון שנמצאים בסמיכות ממש להגאולה האמיתית והשלימה צריך להיות כבר מעין ודוגמא להתחלה דעבודת המוחין בפני עצמם - ע"י הלימוד וההשתדלות לקיים בפועל הענינים הקשורים עם עבודת המוחין, אפילו כשאין זה נוגע לעבודתו או לעבודת שאר בני"י בענין המדות, כי אם להמוחין בפני עצמם".

(18) בשיחה בה מבאר את טענת המלאכים למשה רבינו להיותם "בר מצרא" לתורה - ליקוטי שיחות חלק י"ח (המתורגם), סעיף ו.

(19) סעיף יג בשיחה.

(20) שיחת ט' חשון תשנ"ב סעיף ו, בלתי מוגה. וראה עוד בעניין זה בלקו"ש חל"ח עמ' 110

שער
**גאולה
ומשיח**

”עקבתא דמשיחא”

הת' שמואל יוסף שי' גבירץ
תלמיד בישיבה

ידועים ומפורסמים דברי הגמרא בסיום מסכת סוטה (דף מט עמוד ב) אודות מה שיתרחש בתקופת עקבתא דמשיחא, ”בסוף הגלות לפני ביאת משיח”¹ ורואים במוחש כיצד הדברים מתממשים בדורנו וזמננו ומובן החשיבות ללמוד ולהתבונן בדברים שוב ושוב.

והנה ראיתי להעיר ולדקדק בקשר לשם המיוחד שנותנים שם חז”ל לתקופה זו, שהוא על פי הפסוק בתהלים (פט, נב): ”אשר חרפו עקבות משיחך” ופירושו בפשטות² ש”עקב” פירושו ”סוף” כשם שהעקב שברגל הוא סוף הגוף, כשם שהעקב שברגל הוא סוף הגוף. ולפי זה פירוש הביטוי ועקבות משיחא פירושו הסוף של הגלות שלפני ביאת משיח, אולם זהו דוחק קצת בלשון, שהרי הסוף-עקב קאי על הגלות ולא על משיח, ולפי פירוש זה לכאורה היה מתאים יותר לכנות תקופה זו בשם עקבתא דגלותא.

והנה לכאורה על עקב אפשר להסתכל בב' אופנים - מלמעלה למטה וממטה למעלה. באם מתחילים לבחון ולהסתכל מראש האדם ולמטה עד עד שבאים להסתכל ברגלו הנה ה'עקב' הוא הסוף. אולם אם מתחילים לבחון ולהסתכל מרגלי האדם ולמעלה הרי ה'עקב' הוא התחלה. ולפי זה יש למר בדרך אפשר שהפירוש דעקבות משיחא הוא בתחילת תקופתו של משיח.

שוב ראיתי שעצם ויסוד הדברים (המבט על ה'עקב' ד'עקבתא דמשיחא' מלמעלה למטה) מוזכר בדרך אגב בדבר מלכות ש”פ עקב תנש”א³: ”שדווקא

(1) רש”י בגמרא שם.

(2) עיין רש”י בתהלים שם, ורמב”ן דברים ז, יב.

(3) ההדגשה אינה במקור.

מצד זה שעקבתא דמשיחא הוא התחתון ביותר בבחי' עקביים (וצריך לעלות מזה מלמטה למעלה) מתגלית השלימות דביאת המשיח בגאולה האמיתית והשלימה (מלמעלה למטה)."

אלא שלכאורה עצם ביאור השם עקבתא דמשיחא בשיחה שם הוא באופנים אחרים, יעויין שם. ויש להאריך בזה ו"עוד חזון למועד".

"נגלה נכסה ונגלה" - התגלות העצם

הת' אסף שי' דמארי
תלמיד בישיבה

א

בסוף ספר דניאל (פרק יב, פסוק יב) נכתב: "אשרי המחכה ויגיע לימים אלף שלש מאות וחמשה". רש"י על הפסוק מפרש "ארבעים וחמש שנה נוספים על חשבון העליון שעתידי משיחנו להתכסות אחר שנגלה וישוב ויתגלה וכן מצינו במדרש רות וכן יסד ר' אליעזר הקליר (בסילוק יוצר פרשת החדש) ויתכסה מהם שבועים ששה".

ולכאורה אינו מובן - מדוע משיח צריך להתגלות ולהתכסות ושוב להתגלות? כלומר: בתחילה משיח נגלה אלינו ואנו רואים אותו אך עדיין לא באופן של גאולה, אלא רק באופן של הארה קטנה מאורו של משיח. אחר כך הוא מתכסה

ונעלם מעינינו, ואחר כך הוא מתגלה שוב פעם בגאולה האמיתית והשלימה וגואל אותנו. מדוע זה כך?⁴

ב

ויש לבאר ולהסביר: כל התהליך של התגלות מלך המשיח זהו כמו סולם בעל דרגות. בהתחלה, ההתגלות הראשונה, זהו גילוי של ניצוץ אור קטן מאורו של משיח (- הדרגא הראשונה בסולם הדרגות).

ההתגלות הראשונה של המשיח היא כמו משל לפנס שמאיר בחושך, שמצד אחד הוא מאיר וניתן להנות מאורו של הפנס אך מצד שני - האור הנפלא מסתיר על עצם הפנס, גוף הפנס עצמו (- שזוהי דרגא נעלית יותר מאור). אך כאשר נכבה אור הפנס, לא ניתן בכלל לראות גם את הפנס עצמו, ועל אף שלא ניתן לראות אותו הוא עדיין קיים ואז דוקא מתגלה עצם הפנס.

על דרך זה במלך המשיח: השלב שמשיח מתכסה ונעלם מעינינו ואיננו יכולים לראותו, זה לא שמשיח נפטר ח"ו, אלא פשוט עלה בדרגא מדרגת אור לדרגת עצם - עצמותו ומהותו של משיח.

העצם, אין עניינו להאיר. טבעו של העצם הוא שאינו עסוק להשפיע ולהאיר אלא רק קיומו לעצמו ולכן לא רואים אותו.

ג

בשיחת ה"דבר מלכות" לפרשת וישלח⁵, הרבי אומר משל על כך מהלבנה: היינו חושבים שככל שהלבנה הולכת וגדלה יותר ומאירה יותר כך מעלתה הולכת וגדלה, אך האמת היא להיפך - ככל שהלבנה מאירה יותר היא מתרחקת

(4) הערה כללית: כל הבא להלן הינו ביחס לנושא "נגלה נכסה ונגלה" כעניין לכשעצמו, ואין להשליך מכאן על התגלותו של מלך המשיח - הוד כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א - לה זכינו בדורנו. ויש להאריך בטעם לכך אך אכ"מ.

(5) סעיף ה'.

יותר מהעצם, שזו דרגה נעלית יותר מהאור: בט"ו בחודש הירח מאיר בשיאו והוא משפיע ומאיר החוצה בשלימותו, ואז נראה שהוא יורד בדרגא כי האור שלו מתמעט. אך האמת היא שלא כמו שזה נראה: מיום ט"ו בחודש זה לא יורד (מיום ט"ו לי"ד, י"ג, וכו') אלא רק עולה (מיום ט"ו לט"ז, י"ז וכו'), כיון שככל שהלבנה עולה בדרגא היא הולכת ומתמעטת ופחות עסוקה בלהאיר, כך היא נהית יותר קשור לעצמה - לעצם⁶.

כי, כאמור, העצם אין עניינו להאיר ולהשפיע אלא להיות לעצמו.

ד

כך מלך המשיח, כשעלה בדרגא מאור לעצם - נעלם מעינינו אך זהו רק זמנית, כי כשיבוא ויתגלה אלינו שנית בגאולה האמיתית והשלימה יתחדש בעולם חידוש לא רק אצל המשיח אלא בכל דבר - שהעצם בעצמו יאיר!

כל זה לענ"ד, ויהי רצון שנזכה שתבוא הגאולה האמיתית והשלימה במהרה בימינו ממש ונזכה שמלך המשיח יתגלה אלינו שנית, בלי העלמות והסתרים ובלי כיסויים, אז יתקיים הפסוק⁷ "והיה אור הלבנה כאור החמה" שהלבנה תאיר לנו ושאורה לא יסתיר אותה, כי עצם הלבנה יאיר - במהרה בימינו ממש!

(6) כמו בחור חברותי ומצחיק שעסוק עם הסביבה והחברים כל הזמן, שבדרך כלל הוא לא יעצור לרגע לנוח ולעשות חשבון נפש להתחבר לעצמו, לעצם שלו - כיון שהוא עסוק רק בלהשפיע החוצה.

(7) ישעיה ל, כו.

אכילת העוף בסעודת הצדיקים לעת"ל

הת' מנחם מענדל שי' קירשנזפט
שליח בישיבה

על סעודת הצדיקים לעתיד לבוא נכתב ונתבאר במקומות רבים, בהם גם נתבארו המאכלים בסעודה זו כשבראשם נודעים וכולטים "שור הבר והליתן". אך ישנו מאכל נוסף בסעודה זו וכמעט שלא נתבאר ממנו, והוא העוף שייאכל לעת"ל.

במדרש תהילים⁸, המדבר בשכר שינתן בסעודת הצדיקים לעת"ל, מובא כי לצד שור הבר והליתן ייאכל גם את העוף הנקרא "זיז שד-י":

"וחלב נבילה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו (ויקרא ז, כד), אם אכלתם בעולם הזה סופכם ליתן את הדין, ואם לא אכלתם בעולם הזה, חייכם בניי שאריסטון גדול מתוקן לכם לעתיד לבא מסעודת ליתן, מבהמת זיז שדי⁹, שנאמר ואכלתם אכול ושבוע (יואל ב, כו)".

לע"ע מדרש זה הוא המ"מ הראשון שמצאתי המדבר על כך שהעוף זיז שד-י ייאכל לעת"ל, ובדברי הבאים באתי בזה ללקט מן המקורות¹⁰ ומדברי רבותינו בענייננו, באופן כטעימה בלבד ובבחי' "תן לחכם ויחכם עוד".

(8) יח, כה - בחלק מהנוסחאות.

(9) כאמור, עניין זה מופיע בחלק מהנוסחאות. ואם נכונה הנוסחא הרי לכאורה יש להגיה "זיז שד-י".

(10) חלקם צוטטו במילואם בשולי הגיליון ע"מ שיוכל לעיין המעיין במקורי הדברים.

א

לע"ע לא מצאתי "בתורתו של משיח" אזכור לכך שעוף זה אכן ייאכל לעת"ל, אך ראיתי ללקט כו"כ מקורות בהם נכלל זיז שד-י עם שאר הנאכלים בסעודה - מהם ניתן להשליך כן¹¹:

א. ראשית, היותו של עוף זה מיוחד במינו ניתן ללמוד מתיאורו בדברי חז"ל במספר מקומות¹². בין היתר, נאמר כי "זיז עוף טהור הוא"¹³. כמו"כ נאמר בעניין היותו עוף טהור¹⁴ שהינו כ'תחליף' המותר תחת עופות טמאים שנאסרו, והרי מעולם לא נאכל עוף זה. כמו כן, גם לזיתן ובהמות מוזכרים במדרש שם לעניין היותם 'תחליף' לדגים ובהמות טמאים.

ב. זיז שד-י נכלל בכמה מקומות בהשוואה לשור הבר-בהמות ולזיתן¹⁵. בילקוט שמעוני מבואר¹⁶ כי עוף זה הינו ייחודי במעלה כי בו בחר הקב"ה במיוחד מכל מין העוף, בדומה לזיתן מן הדגים ובהמות מן הבהמה.

(11) בחלקם הנכבד נעזרתי במ"מ שנאספו בקובץ "הסעודה דלעת"ל" בהוצאת מכון ערכים בתורת הגאולה ומלך המשיח, וטיבותא לשקי'.

(12) ילקוט ראובני בראשית: "ביום ב' נטל הקב"ה אור ומים וברא מהם לזיתן ואשתו וכל דגי הים, ותלה כל העולם על סנפיריו של לזיתן, עירב קרר המים וברא זיז שדי וכל עוף השמים ותלה רגליו של זיז שדי על סנפיריו של לזיתן, וראשו נגד כסא הכבוד, וברא אופן א' בארץ וראשו נגד חיות הקדש, והוא מתורגמן בין ישראל לאביהם". וכן ב"ב ע"ג, ב: "אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אזלינן בספינתא וחזינן ההוא ציפרא דקאים עד קרצוליה במיא ורישיה ברקיע ואמרין ליכא מיא ובעינן לחות לאקורי נפשין ונפק בת קלא ואמר לן לא תיחותו הכא דנפלת ליה חציצא לבר נגרא הא שב שני ולא קא מטיא אארעא ולאן משום דנפשי מיא אלא משום דרדפי מיא אמר רב אשי ההוא זיז שדי הוא דכתיב וזיז שדי עמדי".

(13) בראשית רבה יט, ד: "אמר רבי יהודה בר סימון: זיז עוף טהור הוא, ובשעה שהוא פורח מכסה גלגל חמה".

(14) בויקרא רבה כב, י: "ר' מנחמא ור' ביבי ור' אחא ור' יוחנן בשם ר' יונתן אמרו תחת מה שאסרתי לך התרתי לך תחת איסור דגים לזיתן דג טהור תחת איסור עופות זיז עוף טהור הוא. . א"ר יהודה רבי סימון בשעה שהוא פורש את כנפיו מכהה גלגל חמה. . ולמה נקרא שמו זיז שיש בו כמה מיני טעם מזה ומזה תחת איסור בהמות".

(15) ראה לדוגמא ויקרא רבה כב, י.

(16) ילקוט שמעוני שמואל א צד: "ובחור אותו מכל שבטי ישראל א"ר לוי ברא לו הקב"ה. . בהמות וברר לו אחד מהם זה בהמות כי לי כל חיתו יער בהמות בהררי אלף ברא עופות וברר לו אחד מהם זה זיז וזיז שדי עמדי ברא דגים וברר לו אחד מהם לזיתן זה יצרת לשחק".

ג. המהר"ל בביאורו עה"ת¹⁷ כולל את עוף זה ברצף אחד עם בהמות ולויתן בקשר לאכילתם בסעודה לעת"ל, ומבאר זאת בכך שלעת"ל ייאכלו כל המינים המחולקים המשלימים זא"ז: הלוייתן במים, בהמות בארץ וזיז שד-י באויר השמים.

ד. הרמ"ע מפאנו¹⁸ מבאר בארוכה את העתיד להיות בסעודה לעת"ל, וכותב: "סעודה המזומנת לעתיד לבוא, כי נוסף על הלוייתן שכבר אמור לא יבצר ממנה בשר בהמה, שאין שמחה אלא בה. . . וזיז שדי מן העוף, וניחא שיהא שר הטבחים גבריאלי שוחט ורפאל שר האופים, הואיל ובאותו סעודה מרפא לנו ממחלותינו. . . יש כאן בשר בהמה חי"¹⁹ ועוף ובשר ודגים למען תוכלל צורת האדם שהיא עולם קטן מכל החי מכל בשר".

הרי מלמדנו כי - א. הזיז נכלל במאכלי הסעודה. ב. שחיטתו תהא ע"י מלאך גבריאלי. ג. שלימות הסעודה היא היותה כלולה מכל החי, ע"ד דברי מהר"ל לעיל.

ב

לעומת זיז שד-י, מצינו במספר מקומות בדרז"ל²⁰ עוף ענק אחר הנקרא "בר יוכני" עליו נאמר בכ"מ בפירוש כי ייאכל בסעודת הצדיקים לעת"ל:

א. ראשית יש לציין כי בספר התשבי (לר"א בחור) בערך "בר", מדמה את "בהמות בהררי אלף", המתורגם "תור בר דרעי בכל יומי טורי אלפין", לעוף בר

17) גור אריה בראשית א כא: "וענין הסעודה לעתיד לא תהיה אכילה מהכח המתאוה אלא מקיימת וסעודת האדם ונאמר סעודה על הקיום בלבד וכהחלף המדרגות בין עולם הזה ועולם הבא כי גם הרוחני שבאדם מקבל קיום ופרנסה ולויתן בהמות ויין המשומר הם מציאויות ראויות לפי ערך הסעודה. . . ואלו ב' דברים לויתן ובהמות מציאויות נבדלים מימים אלו כמו שנבדלים פרות גן עדן מאשר אצלנו, ועל ידי דברים אלו יקנו כל השלמה. שהלויתן בריאה מתייחסת למים, והבהמה מתייחסת לאדם לארץ, וזיז שדי באויר השמים הרי מינים מחולקים ומשלימים הכל".

18) בספרו מאמר שבתות ה', ריש ח"ב.

19) לפנ"כ מבאר כי "בהמות" נקרא כן בל' רבים כיון "שאנו עתידים לטעום בו גם טעם חי".

20) בכורות נז, ב: "פעם אחת נפלה ביצת בר יוכני וטבעה ששים כרכים ושברה שלש מאות ארזים ומי שדיא ליה והא כתיב כנף רננים נעלסה אמר רב אשי ההוא מוזרתא הואי". וברש"י על אתר: "והכתיב כנף רננים נעלסה: ומתפרש הכי בלשון נוטריקון נושא עולה ונתחטא שכך אמר הקב"ה וכי בראתי כנפים משובחות לאותו עוף בר יוכני שיש לה כח כל כך שנושאה ביצה גדולה כזאת ומגביה למעלה ומורידה בנחת בקינה אלמא דלא שדיא ליה נתחטא לשון ירידה וחבירו במסכת תענית (דף יט.) בן המתחטא לפני אביו".

יוכני הנקרא גם הוא "בר" - ומבאר כי שניהם מלשון שדה וחוף, שהוא "בלשון אשכנז וילד [-פרא]".

ב. רבנו בחי²¹ מבאר בשייכות לאכילת המן במדבר כי כשם שהמן היה מאכל גשמי "מתולדות האור העליון", כן הם המאכלים שייאכלו לעת"ל בסעודת הצדיקים שהינם מאכלים "דקים וזכים מחדדים השכל" ואף יותר מהמן. ומבאר שמוותם: דג ששמו לויתן, עוף ששמו בר יוכני - שנקרא כך לפי שהוא מוכן לסעודת הצדיקים, ובהמות שמזומן מבריאתו לסעודה.

ג. דברים דומים כותב מהר"י אלאשקר בספרו מרכבת המשנה²² בשייכות לעניין "שלשה שאכלו על שולחן אחד ואמרו עליו ד"ת כאילו אכלו משולחנו של מקום" - ומבאר כי שולחנו של מקום הוא סעודת הצדיקים לעת"ל, בה יאכל מן הדגים - הלויתן, מן העופות - בר יוכני, ומן הבהמה - בהמות.

ד. גם הרמ"א בספרו מחיר יין²³ כותב כי לעת"ל ייאכלו שור הבר ובר יוכני ויין המשומר (ואגב כך לא מזכיר את בהמות), ומבאר ג"כ כדברי רבנו בחי הנזכרים שאלו ה"מאכלים ומשקים מזככים השכל".

ה. יש לציין בהקשר זה גם לאגדתא דרבה בר בר חנה במסכת ב"ב²⁴ (בסמיכות לאגדתא לפנ"כ בעניינו של זיז שד-י) ע"ד האווזים שכנפיהם היו שמוטות מרוב שומן ונחלי שמן זרמו מתחתיהם, "אמינא להו אית לן בגוייכו חלקא לעלמא דאתי, חדא דלי גדפא וחדא דלי אטמא. כי אתאי לקמיה דרבי אלעזר אמר לי עתידין ישראל ליתן עליהן את הדין".

21) רבנו בחי עה"ת שמות טז, ד: "וצריך אתה לדעת כי כשם שהמן היה מאכל גופני קיים תולדת האור העליון ונתן למקבלי התורה כדי לזכך שכלם ולעלות השגתם בידיעת השי"ת, כן מצינו מאכלים גופניים קיימים והם בעלי חיים מעותדים לעתיד לבא ועתיד הקב"ה לעשות מהם סעודה לצדיקים, ואולי כי גם הם מתולדת האור העליון, וע"כ הם קיימים, ואלו הם דג ששמו לויתן עוף ששמו בר יוכני, ונבראו שניהם ביום ה' ונקרא בר יוכני לפי שהוא מוכן לסעודת הצדיקים, וכן בהמה בהררי אלף שנבראת ביום ששי שהוא מזומן ליום שצוה לאלף דור, ואין ספק כי אלה הם מאכלים דקים וזכים מחדדים השכל כמין ויותר ממנו שהרי באותו זמן יהיה שפע החכמה שנאמר (ישעיה יא) כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

22) על אבות ג, ד.

23) על מגילת אסתר ט, טו.

24) עג:

ואף כי ישנם מפרשים²⁵ המבארים עניין אווזים אלו ברוחניות ועל דרך משל לאומות העולם, השטמ"ק על אתר מבאר עפ"י פשט הדברים כי אווזים אלו אכן עתידים להיאכל לעת"ל, ועתידין ליתן את הדין כיון ש"כשאוכלים אותם לעתיד לבוא מנכים להם מזכויותיהן". וכן משמע גם מרבינו גרשום והרשב"ם²⁶ המקשרים את צער האוויזים משומנם לקץ המשיח, ומבארים כי "עתידים ליתן את הדין" הוא על עוון צער בע"ח שמצד עיכוב קץ המשיח, שעדי אז מצטערים האוויזים מרוב שומנם.

וא"כ עפ"ז מובן שגם אווזים אלו²⁷ ייאכלו לעת"ל (אם כי לא מוכרח שיהא זה בסעודת הצדיקים²⁸, אם כי מובן מסברא).

ו. בנוסח ה"מענה לשון"²⁹ מוזכר בפירוש התענוג מהזיו לעת"ל, יחד עם שאר מנעמי הסעודה, לאחר תחיית המתים: "הקב"ה יחיש וימהר תחיתכם ועמידתכם עם כל שאר צדיקי וחסידיו עולם ולזכותכם לעולם שכולו טוב וארוך... ולהתענג בתענוגים מזיו שדי ובהמות בהררי אלף. ולויתן ויין חמר שמבראשית המבחר בכל טוב לקבל אלף".

הרי שמצינו כי בוודאי ישנו במאכלי הסעודה דלעתיד מין עוף, והוא חלק מעניין שלימות כלל הבריאה והמאכלים ש"על ידי דברים אלו יקנו כל השלמה"³⁰.

(25) ריטב"א ומעין זה כתב מהרש"א, אך הקדים דבריו שדברים אלו כפשוטם. ולהעיר ממש"כ לאחר מכן (דף עד, ב) - "דע, כי יש לנו להאמין בכל הדברים האלו בפשטן, ואף שהמפרשים האריכו בדרוש הזה לפי כוונתם... אין הדברים יוצאים ממשמען". ויש עוד לבאר בזה ואכ"מ ועוד חזון למועד.

(26) ד"ה ליתן עליהן את הדין.

(27) בקובץ המצוין בהערה בתחילת הדברים הביאו בציוני ההערות שם דברי כו"כ מרבותינו (מהר"י אלשאקר ועוד) שכתבו כי אווזים אלו הם הני בר יוכני. - אך בשכלי הדל הוקשה לי על כך בגשמיות העניינים, להיות - א. אווזים בפירוש, והוא עוף קיים שמתקרי בהך שמא. ב. בעובדא דרבב"ח מסופר שהיו מצטערים מרוב שומנם, משא"כ על בר יוכני מסופר בגמ' בכורות (נז, ב) כי היא ציפור היכולה לעופף. ולא הבאתים בזה אך מקוצר הזמן והיריעה ויש להאריך בזה ועוד חזון למועד.

(28) ומש"כ בקובץ המצוין בהערה שבתחילת הדברים שישחטו לסעודה - לאו מוכחא מילתא היא, ולא ידעתי מנין לקחו זאת ועוד בציון לדברי הרשב"ם ורבינו גרשום. וראה לקמן בביאור מלקו"ת ע"פ פנימיות העניינים, מיניה משמע דלאו דווקא שישנה שייכות לסעודה.

(29) קטע המתחיל "שלום עליכם", עמוד 9 בהוצאת קה"ת (תשפ"ג).

(30) גור אריה הנ"ל.

ז. ביאור ע"פ חסידות לאגדתא זו נמצא בלקוטי תורה פרשת בהעלותך³¹, שם מבאר את עניין אווזים שמנים אלו בקשר לשליו במדבר, והוא עניין חכמה עילאה. ועפ"ז גם מבאר מהו שיתגלו אווזים אלו לעת"ל - "היינו שלעתיד יומשך ויתגלה ח"ע גם למטה מטה בבחי' היש שהוא ענין יבא כל בשר להשתחוות כנ"ל". ע"ש.

ג

ע"פ כל זה יש להמתיק את לשון כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בכ"מ (ובעיקר בשיחת ש"פ ויצא תשנ"ב³²) כי הכל מוכן לסעודה, על פי דרז"ל כי "כלו כל הקיצין"³³ וכפי שמדייק בכ"מ שזה נאמר כבר אז - בזמן חז"ל³⁴, עאכו"כ כעת: יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית³⁵, כבר מוכן לשתייה ולכוס של ברכה. ברקיע הנקרא "שחקים"³⁶ - "שבו ריחים עומדות ושוחקות מן לצדיקים לעתיד לבוא"³⁷, ג"כ כבר מוכן המן לאכילה.

- נכון להעיר כי לבד מן זה שברקיע שחקים המיועד לעת"ל, גם על צנצנת המן שנגנזה עם ארון הברית נאמר שהוצנעה לעתיד לבוא³⁸, וכתב הרמ"ע מפאנו³⁹ כי לעת"ל יאכלו ממנה - והובאו דבריו בתורתו של משיח⁴⁰.

(31) דף לב עמוד ב סעיף ח.

(32) סח"י.

(33) סנהדרין צז ב.

(34) ראה שיחת ש"פ ויחי (ועשרה בטבת יהפך לשמחה) תנש"א - בשורת הגאולה אות יא.

(35) ראה ברכות לד, ב. סנהדרין צט, א. במדבר רבה פי"ג, ב.

(36) חגיגה יב, ב. וראה במפרש על הרמב"ם הל' יסוה"ת פ"ג ד"ה "הגלגלים הם הנקראים" המבאר כי דברי הגמ' אינם נסובים על הגלגלים בגרמי השמים כי אם על השמים בכלל וכוללים גם עניינים רוחניים (שבמעלתם נעלים יותר מהגלגלים והכוכבים).

(37) ילקוט שמעוני יחזקאל רמז שלט.

(38) תנחומא בשלח, כא. הרמ"ע מפאנו שם.

(39) בס' מאמר שבתות ה' ח"ב הנ"ל.

(40) לקו"ש ח"ד שיחת בהעלותך הערה 6. שיחת ש"פ עקב תשכ"ג (שיחור"ק תשכ"ג עמ' 377, ס"ד).

לחם פנג⁴¹, גם הוא ממאכלי סעודת הצדיקים לעת"ל, עניינו הוא צמיחת הגלוסקאות ע"ג העצים - ועתידיים אילנות שיתנו פירות בכל יום, משמע גם הוא מוכן לאכילה.

וכן השקדים ממטה אהרן⁴² שעומדים קיימים מעת פריחת המטה.

וכן העוף שייאכל בסעודה, "בר יוכני", כבר עומד מוכן ("יוכני") להאכל בסעודה⁴³.

נותרו אם כן שור הבר ולויתן⁴⁴, עליהם אומר המדרש⁴⁵ כי "כל מי שלא ראה קניגין של אומות העולם בעולם הזה זוכה לראותה לעולם הבא. . כל מי שלא אכל נבלות בעולם הזה זוכה לראותה לעולם הבא" - מובן כי עצם היותם חיים וטרם מוכנים לאכילה הוא עניין בפ"ע, קיום הקניגא לעיני הצדיקים לעת"ל.

ד

ואם נכונים הדברים, הרי שראיתי להציע תמיהה גדולה העולה מכך:

במקומות רבים⁴⁶ מבוארת מעלתו הנעלית של "קניגיא" [=קרב] זה, בו יתרחש המאורע של שחיטת הלוייתן ושור הבר זה את זה לעיני הצדיקים לעת"ל, גם כחלק מקבלת השכר לעתיד לבוא (שכר ל"מי שלא ראה", "מי שלא אכל" - כנ"ל).

(41) ביחזקאל פכ"ז, יז בפירש"י והמצודת ציון - פנג הוא אפרסמון. ובזהר ח"א דמ"ז, ב נקרא "תפנוקא לחם פנג" וכן "מעדני מלך". וראה ספה"ש תשמ"ט ח"ב סוף עמ' 638.

(42) ס' מאמר שבתות ה' להרמ"ע מפאנו, ריש ח"ב.

(43) מעניין לעיין בקשר לשחיטתו של עוף זה מדברי הרמ"ע מפאנו בריש פ"ב מס' מאמר שבתות ה' (הובאו לעיל בפנים) "...בהמה וזיז שדי מן העוף. . שר הטבחים גבריאלי שוחט", האם תשובת חז"ל במדרש (ויקרא רבה יג, ג) על שאלת שחיטת שור הבר בסנפיר הלויתן "זו שחיטה כשרה היא" שכן לעת"ל "תורה חדשה מאיתי תצא" - מתאימה גם לשחיטה זו של מלאך גבריאלי. ואולי י"ל שמהאי מדרש גופא מוכחא מילתא - "הכל שוחטין" (לשון המדרש ממשנה חולין פ"א, מ"א). והרי בוודאי שתהא זו שחיטה כהלכה מהא דקשיא במדרש "זו שחיטה כשרה היא" גבי שור הבר. ויש להאריך בזה ועוד חזון למועד. ולענייננו (לקמן) בכל אופן וודאי שונה זה משור הבר והלויתן ש"נוגחו בקרניו. . נותצו בסניפריו" והורגים זא"ז.

(44) ראה ב"ב עה, א.

(45) ויקרא רבה יג, ג.

(46) ראה בייחוד "הדרן" על סדר הלימוד ליארצייט ס"ז (הוספות לסה"ש תש"נ ח"ב עמ' 699) ע"ד מעלת התענוג שבקניגיא דלעת"ל.

אך על כך ניתן להקשות מדברי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בשיחת ש"פ ויצא תשנ"ב⁴⁷, ש"מ'האט שוין דעם "שולחן ערוך", מ'האט שוין דעם לויתן ושור הבר ויין המשומר [=יש כבר את השולחן הערוך, יש כבר לויתן ושור הבר ויין המשומר] - מהם מובן כי כבר מוכנים שור הבר והלויתן לסעודה,

ואם כן - "קניגיא" זו מה יהא עליה? כיצד יהיה הקרב בין שור הבר ללויתן, באם הינם כבר מוכנים לסעודה!?

לא ניתן לומר, לכאורה, שהפי' ב"מ'האט שוין" [=שכבר ישנם] הוא שישנם מזומנים ל"קניגיא", שהינם קיימים ומוכנים להלחם זה בזה, שכן המשך דבריו הק' - "אידן זיצן שוין באם טיש" [=בני ישראל כבר יושבים בשולחן] - מדבר על התחלת הסעודה עצמה, משמע שהם כבר מוכנים לאכילה בפועל ממש.

ואשמח לשמוע דעת הקוראים והמעיינים בזה.

*

ועיקר כל העיקרים שכבר נזכה לראות לעיני בשר כיצד "...אידן זיצן שוין באם טיש - "שולחן אביהם" (מלך מלכי המלכים הקב"ה), צוזאמען מיט [=יחד עם] משיח צדקנו", תיכף ומיד ממש.

שער
נגלה

דכתיבי בתלת ידי ספרי

הת' חיים שי' אסרף
תלמיד בישיבה

איתא במסכתין (דף כ.). שהמוצא שלשה שטרות הלוואה המונחים יחדיו ושם המלווה זהה בשלשתם ולעומת זאת שמות הלווים שונים בכל שטר יחזיר השטרות למלווה, ומבואר בגמרא (כ:) שאנו אומרים שאם הם נפלו מידי הלווים תמוה כיצד הצטרפו השטרות שנפלו מידי אנשים שונים למקום אחד? ולכן בוודאי נפלו השטרות מיד המלווה.

על כך מקשה הגמרא שאולי השטרות אכן של הלווים, ועל השאלה כיצד הצטרפו יחד נאמר שייתכן שהלכו הלווים לסופר אחד שיכתוב לכל אחד מהם את שטרו כדי ללוות בו ומן הסופר נפלו לפני שלוו, ודוחים זאת ע"י כך שמעמידים את המשנה בשטרות הכתובות בידי שלשה סופרים שונים, שאף אילו נפלו מן הסופרים לא מובן איך הזדמנו השטרות למקום אחד.

וראיתי להעיר שלכאורה הייתה הגמרא יכולה לדחות זאת באופן נוסף שאירי במצא שטרות עם חתימות העדים, ומזה מוכח שלא נפלו מידי הסופר אחרי שכתבם ללווים משום שבשלב זה אין עדיין חתימות של העדים כפשוט.

ולכאורה דחייה זו פשוטה יותר מהדחייה של הגמרא, כי דחיית הגמרא היא ע"י אוקימתא שמדובר דווקא בשלוש סופרים שונים כתבו השטרות, אולם הדחייה האפשרית לעיל המתבססת על זה שהשטרות חתומים בעדים אינה בגדר אוקימתא אלא זהו הפירוש בדרך כלל של שטרי הלוואה, וא"כ זהו ההסבר בפשטות של המקרה במשנה של המוצא שלשה שטרי הלוואה של שלשה לווים שלוו ממלווה אחד.

ואשמח לשמוע דעת המעיינים בזה.

ביאור בסוגיית קניין דרבנן

הרב מרדכי שמואל שי' אקסלרוד
ר"מ שיעור א'

א

איתא במסכתין¹: ראה את המציאה ונפל עליה ובא אחר והחזיק בה זה שהחזיק בה זכה בא.

ובגמ' שם: אמר ריש לקיש משום אבא כהן ברדלא ד"א של אדם קונות לו בכל מקום, מאי טעמא - תקינו רבנן דלא אתי לאינצויי.

ומקשים עליו אביי ורבא, אמר אביי - מוטיב רבי חייא בר יוסף פאה, אמר רבא - מוטיב רבי יעקב בר אידי נזיקין.

שואל אביי: מוטיב רבי חייא בר יוסף פאה - (עני ש)נטל מקצת פאה וזרק על השאר אין לו בה כלום. נפל לו עליה פרס טליתו עליה מעבירין אותו הימנה (וכן בעומר שכחה). ואי אמרת ארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום, נקנו ליה ארבע אמות דידה!?

כלומר - מדוע לפי כללו של ר"ל משום אבא כהן ברדלא ארבע אמות של העני לא קנו לו (אף שנקט פעולות קנין שונות)?

וכן שואל רבא: מוטיב רבי יעקב בר אידי נזיקין - מתניתין דידן.

ומתרצת הגמ' - הכא במאי עסקינן דלא אמר אקני. כלומר - כיון שלא אמר בפירוש שקונה לו מצד קנין ד"א הנ"ל.

(1) דף י, ע"א.

ב

ולכאורה אינו מובן: מה ההו"א שהעני צריך לומר לפ"ז שנוקט בקנין ארבע אמות? היכן מצינו שלפני קנין צ"ל שמשמש בו?

הנה תיכף לאחמ"כ שואלת הגמ' - ואי תקון רבנן כי לא אמר מאי הוי? כלומר - כיון שזהו קנין ע"פ תקנת חכמים, אין זה אמור לשנות אם אומר זאת בפירוש או לאו!?

ומתרצת הגמ' - כיון דנפל גלי דעתיה דבנפילה ניחה ליה דנקני בארבע אמות לא ניחה ליה דנקני. כלומר - כיון שהעני נקט פעולה ונפל גילה דעתו שלא סומך על תקנת חכמים.

[ועוד מתרצים ר' פפא (על אביי) ור' ששת (על רבא):

ר' פפא אמר כי תקינו ליה רבנן ארבע אמות בעלמא, בשדה דבעל הבית לא תקינו ליה רבנן ואע"ג דזכה ליה רחמנא בגוה כי זכה ליה רחמנא להלוכי בה ולנקוטי פאה למיהוי חצירו לא זכה ליה רחמנא.

כלומר - שחכמים התירו לעני להיכנס לחצר חברו וללקט, אך לא להפוך אותה לחצירו הפרטית ולקנות בד' אמותיה.

ור' ששת אמר כי תקינו רבנן בסמטא דלא דחקי רבים, ברשות הרבים דקא דחקי רבים לא תקינו רבנן.

כלומר - מדובר בסמטא שאינה ממש רשות הרבים שאין רבים הולכים בה (ואוי"ל ששם יהיה לאדם ד"א פרטיות ללא אדם נוסף בתוכה), ומקשה עליהם הגמ' שהרי כתבה המשנה "בכל מקום" ותי' שכל מקום לאתויי צידי רה"ר].

ג

ולכאורה לפ"ז קצת קשה ע"ד השאלה הנ"ל: מדוע מתבטלת תקנת חכמים אע"פ דגלי דעתיה ע"י נפילתו? מדוע אינו קונה אף שאינו מתכוון?

לכאורה ניתן לתרץ לפי ביאורי הגמוקי יוסף והרשב"א:

וז"ל הנמוקי יוסף: "ומה שנפל זה עליה לאו כלום הוא להחזיק בה ואי משום דארבע אמות של אדם קונות לו כדאיתא בגמ' ברה"ר דדחקי ביה רבים לא תקון רבנן אי נמי מדנפל גלי אדעתיה דבנפילה ניחא ליה דלקני בד' אמות לא ניחא ליה דלקני וזו כיון דתקנת חכמים היא שומעין לו באומר אי אפשר בתקנת חכמים כגון זו".

כלומר - שכיון שקנין ד"א הוא תקנת חכמים (משום דלא אתי לאינצויי), ע"כ צריך לנקוט ולהתכוון שמשתמש בקנין זה. כי האומר אי אפשר בתקנת חכמים שומעין לו, משא"כ קנין דאורייתא - אע"פ שמתכוון שלא לקנות בכ"ז קנה (והרשב"א כתב שאף בקנין דאורייתא לא קנה כי א"א לאדם לקנות בעל כרחו ואכ"מ)

ד

ולפ"ז אתי שפיר ההו"א - דלא אמר אקני. דמכיון שזהו קנין דרבנן ע"כ צ"ל בפירוש וכל עוד לא אומר - לא קונה.

ועד"ז מובנת הדחיה הנ"ל על ההו"א - כיון דנפל גלי דעתיה וכו' דלא זו בלבד שלא אמר בפירוש, אלא דנקט בדרך אחרת - בדרך נפילה וגלי דעתיה שאי אפשר בתקנת חכמים וע"כ שומעין לו ואינו קונה כלל.

שורש מחלוקת התוספות והרמב"ן

הת' עוז דוד שי' בלטר
תלמיד בישיבה

במסכתין (דף י עמוד א) הובאו דעות חלוקות בעניין המגביה מציאה עבור חברו, דהיינו שמרים את המציאה בשביל שחברו יזכה בו בהרמה זו, האם זכה החבר במציאה או שלא זכה והמציאה נשארה הפקר כמו שהייתה קודם ההרמה²:

רב חסדא ורב נחמן אומרים שניהם שהחבר לא קנה את המציאה, והסיבה לכך היא בגלל שהדבר דומה לתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים - אדם זר התופס נכסים של לווה בשביל אחד המלווים במקרה שבתפיסה זו הוא גורם הפסד למלווים האחרים (שלא ישאר להם ממה לגבות את החוב), והדין שלא מועילה התפיסה. ובדומה לכך בענין המגביה מציאה עבור חברו הרי בכך הוא מפסיד את המציאה לכל שאר בני האדם שיוכלו להרוויח אותה. אולם רבי יוחנן אומר שכשמגביה את המציאה עבור חברו קנה חברו את המציאה.

והנה התוספות (דיבור המתחיל "א"ר יוחנן המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו") הקשה שהרי במסכת כתובות (דף פד עמוד ב) ובמסכת גיטין (דף יא עמוד ב) רבי יוחנן עצמו מקבל ואומר את הדין של התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרין לא קנה ומדוע במציאה הוא אומר שאם שר להגביה עבור החבר (אף שבכך מפסיד לאחרים)?

ומתרץ התוספות שיש לחלק בין הדברים לפי שיטת רבי יוחנן: דווקא במציאה אמר רבי יוחנן שמי שהגביהה אותה עבר חברו קנה החבר, כי במציאה יכול היה המגביה להגביה אותה עבור עצמו ומתוך כך הוא יכול לזכות עבור החבר. אולם בתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים מדובר הרי באדם זר, שמצד עצמו הוא לא יכול לתפוס את נכסי הלווה, ולכן אין לו את ה'מיגו' ולא הואילא התפיסה שלו.

(2) נכתב בסיוע ובהכוונת הת' עוז שי' הלוי גת והתודה והברכה נתונה לו.

אולם הרמב"ן חילק באופן אחר: המרים את המציאה לא גורם לאחרים להפסד בפועל ולכן יכול לקנות עבור חברו, אבל בתופס לבעל חוב יש הפסד בפועל למלווים האחרים שלא יוכלו לגבות את חובם ובגלל זה אי אפשר לא קנה - לא הואילה לו התפיסה.

והנה בלקוטי שיחות³ מביא הרבי חקירה האם מניעת ריווח נחשבת כהפסד ממשי, ואפשר שבזה פלגינן תוספות והרמב"ן, שלדעת התוספות מניעת ריווח היא הפסד ממשי ולכן הוא מחלק באופן אחר בין התופס לבעל חוב ובין המגביה מציאה עבור חברו, אולם הרמב"ן סבירא ליה שמניעת אינה הפסד ולכן מחלק שבמציאה אין המגיבה גורם להפסד.

ועוד יש לבאר מחלוקתם באופן אחר על פי החקירה שמביא הרבי בלקוטי שיחות⁴ בשם הגאון הרגוטשובי בגדר של הפקר: האם הפקר שייך לכולם או שהוא אינו שייך לאיש.

ועל פי זה יש לומר שלפי התוספות הפקר שייך לכולם, ולכן המציאה שאותה מגביה אדם עבור חברו היא נלקחת במעשה זה מכל שאר האנשים ונגרם להם הפסד ממשי, וממילא הרי זה כמו התופס לבעל חוב שמפסיד לאחרים. אולם לפי הרמב"ן הפקר משמעותו שהדבר לא שייך לאף אדם, ולכן יש חילוק ברור בין המציאה (הפקר) שבה המגביה אותה עבור חברו לא גרם הפסד לאיש. אולם התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים הוא מפסיד לאנשים ממון שלהם. ואשמח לשמוע דעת הקוראים בזה.

(3) חלק ט עמוד 134.

(4) חלק יב עמוד 8.

איפכא מסתברא לסברת הרמב"ן

הרב ישראל שי' הכהן ברנדלר
ר"מ שיעור ב'

בהערה הנדפסת בקובץ זה הביא תלמידי חביבי הת' ע.ז. שי' ב. את מחלוקת ביאור הרמב"ן בביאור החילוק בין המגביה מציאה לחבירו לתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים - שלרבי יוחנן בסוגייתנו הדין הוא שקנה חבירו (על אף שלכאורה מפסיד המגביה בכך את שאר האנשים) אולם בתופס לבעל חוב הדין שלא קנה ואינה נחשבת תפיסה, וביאר הרמב"ן שבמציאה אין הפסד בפועל, מה שאין כן בתופס לבעל חוב המלווים האחרים מפסידים ממש (וכמו שביאר בזה ב' ביאורים, עיין בדבריו לעיל).

ותוך כדי העיון בדברי הת' הנ"ל עלה בדעתי שיש לומר איפכא מסתברא לסברת הרמב"ן:

דהנה י"ל שבמציאה יש הפסד מוחלט לכל שאר האנשים, שהרי מציאה נקנית לחברו ורק הוא מרוויח אותה ומכולי עלמא היא היא נחסרת באופן מוחלט, אולם בתופס לבעל חוב הנה כל ה"תחרות" שבין המלווים הוא על הגבייה על פי מצבו של הלווה כעת, שאין לו להחזיר כסף ואף נכסיו לא מספקים לתשלום כל החובות, אולם כפשוט שגם מלווה שלא נשאר לו נכסים לתפוס בהם הנה החוב נותר בעינו ורובץ על המלווה ולכשירחב לו וישיג ממון או נכסים יקבל אותם הבעל חוב, וא"כ אין זה הפסד מוחלט אלא זהו רק לפי המצב עתה.

בסוגיית משום לתאי ידי פקע

הנ"ל

א

איתא במסכתין (דף כ): "ההוא גיטא דאשתכח בי דינא דרב הונא דהוה כתיב ביה בשוירי מתא דעל רכיס נהרא. אמר רב הונא: חיישנן לשנו שוירי. אמר ליה רב חסדא לרבה: פוק עיין דלאורתא בעי לה רב הונא מינך. נפק דק ואשכח דתנן: כל מעשה בית דין הרי זה יחזיר. אמר ליה רב עמרם לרבה: היכי פשיט מר איסורא מממונא? אמר ליה: תרדא! שטרי חליצה ומיאונין תנן. פקע ארזא דבי רב. מר אמר: משום לתאי דדי פקע, ומר אמר: משום לתאי ידי פקע".

ביאור הדברים: בב"ד של רב הונא נמצא שטר גט בו מצויין שם העיר שוירי שליד נהר רכיס ורב הונא לא החזירו לשליח האומר שממנו נפל, וזאת למרות שבעיר שוירי שעל נהר רכיס הידועה לנו אין עוד איש ואשה הנושאים את השם שכתוב בגט⁵, כי אנו חוששים שיש שני עיירות בשם שוירי ואולי בעיר נוספת בשם זה יש איש ואשה ששמותם כשמות הכתובים בגט והוא שייך אליהם.

רב חסדא, תלמידו של רב הונא, פנה לרבה, שהיה ג"כ תלמידו של רב הונא, ואמר לו להתכונן לכך שבערב ישאלו רב הונא בדיון זה⁶ ורבה חקר בעניין והעלה בידו שיש להחזיר את הגט לשליח והוכיח זאת מהמשנה שפותחת שם את הסוגיה.

(5) רש"י ד"ה חיישנן לשני שוירי.

(6) ובשיטה מקובצת ביאר מדוע חשב כך והרי רב הונא כבר פסק את הדיון.

רב עמרם הקשה על דברי רבה בבית המדרש כיצד לומד מהמשנה העוסקת בדיני ממונות לענין הגט שהוא מדיני איסורים, ובתגובה כינהו רבה "תרדא" (כינוי גנאי⁷) והשיבו שהמשנה מונה גם שטרות של איסורים ואם כן בוודאי יש ללמוד מהמשנה לענין הגט. לאחר דו שיח זה נשבר העמוד שבית המדרש נשען עליו וכל אחד מהם הסביר את הנפילה אחרת - האחד אמר שזה בגלל מזלו נפל והשני אמר שבגלל מזלו נפל.

והנה בביאור טענת כל אחד כתב רש"י: "מר אמר משום לתאי ידי בקע - שבביל מזלי שקינא על שגידפתני. ומר אמר משום לתאי ידי בקע - שהשבת על דברי לביישני בבית המדרש". והיינו שלפי רש"י כל אחד האשים את השני שמעשהו גרם למזל שלו שקינא עבורו וגרם לנפילת העמוד - שרב עמרם אמר שמזלו קינא על הגידוף שרבה גידפו, ורבה אמר שמזלו קינא עבורו על כך שרב עמרם השיב על דבריו בבית המדרש.

אמנם המהרש"א בחדא"ג מסביר (על פי תוספות בבא בתרא כב, א ד"ה אנא) שלא נתכוונו להתפאר בכך, אלא להיפך, שכל אחד מהם התאונן על מזלו הרע שגרם להתמוטטות בית המדרש.

ב

ונראה לומר בביאור הדברים בעבודת האדם "לתקן הדעות"⁸:

הנה ידוע⁹ ש"האדם בטבעו" דבר רע "הנה הוא תולה ומייחסו לזולתו, וטעם הדבר הוא מפני אהבת עצמו דלהיות האדם בטבעו אוהב את עצמו הנה אהבתו זאת . . מכסה על פשעי עצמו שאינו מרגיש כלל שהוא בעצמו האשם בזה" ומה שצריך להיות באמת הוא שיתלה זאת בעצמו.

(7) בביאורו מצינו פירושים שונים: משועמם [שוטה-משוגע] (רש"י בסוגייתנו), חסר לב (רש"י בבבא קמא קה, ב), עצל [שהתעצלת מלעייין בשמועה כראוי] (רש"י בכריתות יח, ב בפירושו השני), מי שמוריד ריר מפיו [כדרך המפגרים] (רבנו חננאל - הובא בשיטה מקובצת).

(8) כמ"ש הרמב"ם בסוף הל' תמורה.

(9) הציטוט שבפנים מקונטרס "ומעיין מבית ה'" לכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע מאמר יג, ועד"ז בכו"כ מקומות.

והדברים אמורים לא רק בעניינים רעים בדעותיו והנהגתו וכו' ("בין ענין של דיעות ובין ענין של מדות והנהגה, בין שיהיה בדבר שבין אדם למקום ובין שיהי' בין אדם לחברו או בין אדם לעצמו"¹⁰) אלא גם בדברים ואירועים שלכאורה אינם נובעים מדעותיו והנהגתו אלא מסיבות חיצוניות, הנה¹¹ ליהודי ברור שכל דבר הקורה עם אדם בכלל ועם יהודי במיוחד [ש"ועמך כולם צדיקים"¹²] אין זה מקרה נקרית ח"ו, אלא בהשגחה פרטית, ובשעה שקורה ליהודי דבר בלתי רצוי, עליו להתבונן ולחפש בסיבתו, ואפילו אם הדבר הבלתי נעים קשור עם מקרה לכאורה - עליו לדעת שאין מקרה בעולם, אלא הכל תלוי בהקב"ה.

[וכנלמד מהמסופר בפרשת מקץ שכאשר בני יעקב שמעו שה"שליט על כל הארץ"¹³ מאשים אותם כמרגלים ורוצה להעניש אותם - הם התדברו ביניהם "ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו את צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו על כן באה עלינו הצרה הזאת"¹⁴ - למרות שהם שמעו ברורות מהשליט (יוסף), בחושבם שהוא מצרי (מבלי לדעת שהוא יוסף) שרוצה להענישם בגלל שהם לא התנהגו ישר עכשיו במצרים, מ"מ חשבו מיד שהסיבה לזה היא חטא להקב"ה].

והנה כאמור הסדר הוא שכשמתרחש מאורע בלתי רצוי יהודי צריך לחשוב מה הוא צריך לתקן בעבודתו ומהו הדבר שעשה הוא שגרם למאורע זה, אולם ייתכן שבמקום זה הוא יתלה זאת בזולת שג"כ מעורב וקשור למאורע זה ויאמר שהדבר אירע בגלל מעשהו של הזולת¹⁵, ואדרבא נראה אצל רבים שזו הנטייה הטבעית והמחשבה ראשונה.

(10) כלשונו הק' בקונטרס ומעיין שם.

(11) הבא לקמן (כולל הראיה מיוסף ואחיו) עפ"י שיחת נר ה' דחנוכה - ל"צבאות השם" תשמ"ז. ועד"ז בכמה מקומות.

(12) ישעי' ס, כא.

(13) פרשת מקץ מב, ו.

(14) שם ט ואילך.

(15) בשיחה הנ"ל מבואר רק זה שיהודי מבין שקשור לעבודתו ושצריך לתקן וכו' ולא נאמר במפורש ההנהגה בפנים (אלא שרואים במוחש שהיא קיימת), אולם אפשר לומר שנכלל באמור שם בשיחה מיד לאח"ז (בתחילת ס"י) ש"יש למצוא דרכים כנגד ה"פיקח" (ה"קלוגינקער") הרוצה להפריע ליהודי לעשות תשובה ולהיטיב דרכיו, ומושכו בדרכים בלתי רצויות".

ג

ואולי יש לומר שענין זה נרמז בפירוש רש"י והמהרש"א בסוגייתנו:

דהנה י"ל שפירוש רש"י המבאר הפשט מבטא את הנטייה הטבעית והראשונית ה'פשוטה' (מצד הנפש הבהמית), וזהו שרש"י מפרש שכל אחד תלה את נפילת העמוד התומך של בית המדרש בהנהגת חברו שלא כשורה.

אולם המהרש"א בחידושי אגדות, שי"ל שפירושו מבטא את העומק יותר (רוב סודות התורה גנוזין באגדה) - השלב הבא לאחרי ומעבר לתפיסה הטבעית וה'פשוטה' (מצד הנפה"ב), הנה הוא מפרש שכל אחד תלה את נפילת העמוד במזלו הוא - בהתאם לעבודה הנדרשת לדחות את הנטייה הטבעית הנ"ל ולידע האמת שהדבר נובע ממעשיו של האדם בעצמו.

ויש להוסיף בזה ועוד חזון למועד.

ראה אותן רצין אחר המציאה

הת' אסף שי' דמארי
תלמיד בישיבה

במסכתין (יא.) אומרת המשנה: "ראה אותן רצין אחר מציאה אחר צבי שבור אחר גוזלות שלא פרחו ואמר זכתה לי שדי - זכתה לו. היה צבי רץ כדרכו או שהיו גוזלות מפריחין ואמר זכתה לי שדי - לא אמר להו כלום".

והיינו שדווקא באופן שאפשר לתפוס את הצבי או הגוזלות מבלי לחשוש שיברחו הנה אז יכולה לזכות השדה עבור בעליה, משא"כ כאשר הצבי או הגוזלות יכולים להשמט ולברוח אזי אין השדה יכולה לזכות עבורו.

ולכאורה צריך עיון קצת הלשון "רצין" שברישא, שמהו הטעם לרוץ אחרי צבי שבור וגוזלות שלא פרחו שאינם יכולים לברוח (ולכן השדה זוכה לו בהם) ואין לרוץ אחריהם.

והנה הא בלבד לא קשיא דהתירוץ הפשוט הוא שגם בצבי שבור וגוזלות שלא פרחו אין הפירוש שלא יכולים כלל לברוח, וכנראה במוחש שייתכן צבי שבור וכן גוזלות שלא פרחו שאא"פ לתופסם בהליכה רגילה אלא במרוצה כי יכולים קצת לברוח, אלא שע"י מרוצה בוודאי אפשר לתפסם ובזה אומרת המשנה שהשדה זוכה לו. וכן משמע ומבואר מדברי הגמרא על הרישא (יב). "אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן: והוא שרץ אחריהן ומגיען".

אולם כד דייקת שפיר לפי פירוש רש"י במשנתנו אין תירוץ זה מספיק ועדיין יש לתמוה על הלשון "רצין", דהנה לפני שמפרטת המשנה אודות הצבי והגוזלות אומרת "ראה אותן רצין אחר המציאה", וישנם שני דרכים להבין את דברי המשנה הללו:

אפשר לומר שמילים אלו הן כעין כותרת לאמור אח"כ ויש לפסק את המשנה כך - ראה אותן רצין אחר המציאה: אחר צבי שבור, אחר גוזלות שלא פרחו וכו'.

אפשר לפרש שיש במשנה ג' דברים שהשדה יכולה לזכות עבורו בהם - א. מציאה ב. צבי שבור ג. גוזלות שלא פרחו. והיינו שבתחילה מדבר על מציאות באופן כללי, שבד"כ זהו מסוג הדומם שהיכן שמונח שם נשאר ובזה בכל אופן יכול לומר זכתה לי שדי וזכה, ואח"כ מפרטת המשנה דוגמאות של בעלי חיים שבזה יש חילוק אם יכולין לברוח ולצאת מהשדה ובין אם לאו.

כאופן הא' פירשו כמה וכמה כהרמב"ם¹⁶, מאירי, תוספות יו"ט ותפארת ישראל. אולם ברש"י¹⁷ (וכן ברע"ב) מבואר שצבי שבור דומה ל"מציאה", ומשמע לכאורה שמפרש כאופן הב' שמציאה הוא מקרה בפני עצמו.

ולגבי מציאה של דומם בוודאי יש לתמוה מהו הלשון והענין ד"רצין"? ודוחק קצת לומר שנקטו בלשון זו אגב הצבי והגוזלות, דעל אף שאכן עיקר האריכות

(16) הל' גזילה ואבידה יז, יא.

(17) ד"ה אחר צבי שבור

במשנה הוא כלפיהם הרי סו"ס ה'מציאה' זה הדבר הראשון שמזכירה המשנה מיד אחרי ה"רצין".

ונראה לומר הביאור בזה ש"דיברה המשנה בהווה", שעל אף שאין צורך לרוץ אחר מציאה של דומם הנה בפועל ייתכן פעמים רבות שאדם רץ לתפוס את המציאה בזריזות שמא יקדימונו אחר. ויתירה מזו, שמשמע מלשון המשנה שאין זה רק חשש רחוק בעלמא אלא שכך היא המציאות בהווה שאירי בכמה אנשים שרצים לעבר המציאה, וכלשון המשנה שנוקטת בלשון רבים "ראה אותן רצין אחר מציאה".

מיגו במקום עדים לא אמרינן

הת' דוד הלל שי' חגאי
תלמיד בישיבה

א

אומרת הגמרא במסכת בבא בתרא¹⁸: "זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי, האי אייתי סהדי דאבהתיה היא והאי אייתי סהדי דאכלה שני חזקה. אמר רבה מה לו לשקר אי בעי א"ל מינך זבנתה ואכלתיה שני חזקה. א"ל אביי מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן".

רבה לשיטתו סובר שהמחזיק, שטוען את טענת "של אבותי", יהיה נאמן במיגו שהיה יכול לטעון שקנה את הקרקע מהמערער ויהיה נאמן. אך אביי לעומתו חולק ואומר שכאשר ישנם עדים כנגד המחזיק - לא טוענין לו מיגו.

ומפרש על כך רשב"ם: "אמר ליה. תלמידו אביי מה לי לשקר כו', כלומר על ידי האי מיגו דמה לי לשקר לא יזכה בקרקע שהרי עדים מכחישים את דבריו שאומרים דשל אבותיו דאיך היא, וגם החזקה אינה כלום שהרי אין עמה טענה כי אם טענת שקר. והלכה כאביי שהרי רבה הודה לו כדמוכח ואזיל".

דהיינו, על ידי המיגו שהיה יכול לומר "ממך קניתי את השדה" מתחזקת טענת "של אבותי" של המחזיק. אך במקרה דנן, טענת המחזיק הינה טענת שקר - להיותה טענה כנגד עדים שאכל המערער בשדה שנות חזקה.

שואל התוס'¹⁹: "תימה לרשב"א אמאי הוי במקום עדים, נימא של אבותיו היתה יום אחד ונאמר שלקחה מאבותיו דהא טוענין ליורש ומהימנין ליה בהא דקאמר שאבותיו דרו בו יום אחד, במיגו דאי בעי אמר מינך זבנתי. ולקמן נמי דקאמרי נהרדעי דהיכא דאמר של אבותי שלקחיה מאבותיך דחוזר וטוען, הא אפילו לא יטעון שלקחיה אלא אמר שדרו בה יום אחד אנן טענין ליה".

שאלת תוס' היא מדוע נקרא המיגו "במקום עדים", כי יתכן להיות מצב בו נוכל לטעון את טענת המיגו גם במקום שיש עדים, כאשר יטעון המחזיק שאבותיו קנו את השדה מן המערער והיו בה יום אחד ולאחר מכן הורישוה לו. ומיגו זה אינו בסתירה לטענת העדים שישנה חזקה למערער, כיון שנטעון שמכר לאבותיו של המחזיק שהחזיקו בקרקע יום אחד ולאחר מכן הורישוה לו ויהיה נאמן, כנ"ל.

ומתריך: "ואומר רבינו יצחק דשל אבותי משמע שהיתה מעולם של אבותי ולא שלקחיה, עד שיפרש בדבריו. ולקמן דנקט שלקחיה לא שצריך שידע²⁰ שלקחיה אלא שיטעון של אבותי שראיתי שדרו בה יום אחד על כן אני רוצה לזכות דשמה לקחיה אבותי במשפט וטוענין ליורש".

ביאור התירוץ: לא ניתן לומר שנטעון למחזיק שקנו אבותיו מהמערער והחזיקו בה יום אחד, כיון שהטוען טענת "של אבותי" כוונתו שהשדה היתה מאז ומעולם של אבותיו, ולא שהחזיקו בה רק יום אחד - אלא אם כן יפרש את כוונתו בדבריו. ומה שאומר המחזיק שאבותיו קנו-לקחו את השדה - אין הכוונה שאומר

(19) ד"ה מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן.

(20) תיקון הגהות וציונים (עפ"י חת"ס השלם) בהוצאת עוז והדר.

ש"לקחיה" ממש, אלא שטוען רק שהשדה היתה של אבותיו וראה שגרו בה יום אחד, ושמה אבותיו אכן לקחיה ולא היתה בבעלותם מתמיד.

ב

ויש לבאר את מחלוקת רבה ואב"י כדלקמן, בהקדים ב' עניינים שישנם במיגו:
א. נאמין לטוען "מיגו" מצד נאמנות, שנאמין לטענתו אף על פי שהינה טענה חלשה, כיון שהמיגו הופכו לנאמן (כי אם רצה לשקר היה אומר את הטענה החזקה יותר).

ב. נקבל את טענת ה"מיגו" מכח הטענה, שנאמין לטענתו החלשה כיון שיכל לטעון טענה חזקה יותר.

ועל פי ב' חילוקים אלו ניתן לבאר את מחלוקת רבה ואב"י:

רבה סובר שהמיגו הינו מצד הנאמנות, ולכן כן ניתן לומר מיגו במקום עדים כיון שהמיגו אינו טענה אלא הופך את הטוען לנאמן.

אך אב"י סובר שהמיגו בא מצד הטענה, ומכיוון שמצד הטענה עדים יותר חזקים ממיגו - לא אמרינן מיגו במקום עדים.

מועד התוכחה של רב יצחק בר נפחא לרב גידל

הת' ניתאי שי' יעקב
תלמיד בישיבה

א

במסכתין (י.) הביא התוספות (דיבור המתחיל "מעבירין אותו הימנה") את דברי הגמרא במסכת קידושין (נט.) שעני המהפך בחררה - מחזור אחרי עוגת רצפים (מין לחם האפוי על גבי גחלים) ובא אחר ונטלו נקרא רשע [ומזה הקשו התוספות מדוע המשנה במסכת פאה, שהובאה בסוגייתנו, אומרת שהעני שזרק חטים על הפאה, או שנפל או פרס טלית עליה, לא זכה בה ו"מעבירין אותו הימנה" (עני אחר יכול לבוא ולקחת את הפאה) שהרי לכאורה למרות זו רשעות לבוא ולחטוף ממי שמתכוון לזכות בדבר מסויים].

והנה במקור הדברים במסכת קידושין מופיע דין עני המהפך בחררה בתוך מעשה שהיה עם רב גידל ורבי אבא, וזה תוכנו:

רב גידל התעניין בקניית קרקע ורבי אבא הלך וקנה אותה. הלך רב גידל וקבל על רבי אבא בפני רבי זירא ורבי זירא הלך וקבל על כך בפני רבי יצחק נפחא. השיב לו רבי יצחק נפחא: המתן עד שיבוא אלינו ברגל הקרוב (כפי המנהג להקביל את פני הרב בשלושת הרגלים).

כשעלה רבי אבא, פגש אותו רבי יצחק ושאל אותו: עני המתעניין בהשגת חררה, ובא אחר ולקח אותה ממנו, מה דינו? השיב לו רבי אבא: נקרא רשע. שאל אותו רבי יצחק: אז למה כבודו עשה כך? אמר לו רבי אבא: לא ידעתי. אמר רבי יצחק: אם כן, עכשיו תן לו את הקרקע. השיב רבי אבא: למכור - לא אמכור, כיוון שזו

הקרקע הראשונה שלי, ואין זה סימן טוב למכור קרקע ראשונה. אם הוא רוצה אותה במתנה, שייקח.

רב גידל לא נכנס לקרקע, משם שכתוב: "שונא מתנות יחיה" ורבי אבא לא נכנס לקרקע, מכיוון שרב גידל התעניין בה לפניו ולא רצה להיות בגדר רשע. ובגלל ששניהם לא נכנסו אליה והופקרה עבור תלמידי חכמים שהיו ניזונים ממנה, נקראה "קרקע החכמים".

והנה יש לעיין מדוע חיכה רבי יצחק בר נפחא עד שיבוא אליו רבי אבא החג, ולא קרא לו מיד לתקן את הדבר?

ב

בהשקפה ראשונה היה נראה לי לומר שלא דווקא שהיה בכך שיהוי זמן, כי אפשר שהדבר היה קרוב לרגל ואולי עד שהיה רב יצחק בר נפחא שולח שליח לקרוא לרבי אבא לא היה היה הדבר מהר יותר. אמנם מהלשון שאמר רבי יצחק בר נפחא לרבי זירא: "המתן עד שיעלה אצלנו לרגל" קצת משמע שרב יצחק בר נפחא בחר שלא לקרוא לו במיוחד, על אף שכך הדבר היה מהר יותר, אלא להמתין ולחכות עד שיבוא מעצמו לרגל, והדרא קושיא לדוכתא.

והנה מובן שאדם שהלך והקדים לקנות דבר שאחר חזר לקנותו לפניו ונקרא רשע, הנה מה שעשה עשוי וקניינו קניין [זאת בשונה מדינא דבר מצרא (שדומה בתוכנו לענייננו אולם שונה בפרט זה) שגם אחרי המכירה מסלקים את הלוקח מהשדה לטובת הבר מצרא], וא"כ מובן שאין זה ענין של גזל וחמס שיש להשיב מיד, אלא ענין של הנהגה בלתי ראויה וגרימת צער ליהודי ולכן מובן מדוע לא הוכרח רב יצחק בר נפחא לקרוא תיכף ומיד.

אולם עדיין אין זו תשובה מספקת, שהרי רבי אבא היה תלמיד חכם ורבי יצחק בר נפחא היה רבו (שלכן עלה אליו לרגל), ולכאורה ראוי לקרוא מיד גם בדבר כזה להוכיחו על הנהגה כזו של רשעות שיתקן דרכיו ומידותיו.

ואולי י"ל הביאור בזה, שבהיות וכנ"ל אין כאן ענין של גזל שיש לתקן מיד הנה רבי יצחק בר נפחא רצה לשמור על כבודו של רבי אבא ולהוכיחו בדרך אגב

בהגיעו אליו ממילא, ולא לקראו במיוחד - דבר שמעצים את התוכחה. ואולי יש להוסיף שכאשר התוכחה באה בזמן של שמחה וקירוב כשעולה לרגל לרבו לשמוע ממנו דברי תורה וכו' הנה הרקע של החג והשחה וכו' מועילים שהתוכחה לא תשבור את 'כלי המקבל'.

ואפשר לומר שזוהי גם הסיבה שרב יצחק בר נפחא לא הוכיחו מיד, אלא קודם שאלו מה הדין של מי שהלך וקדם את העני המהפך בחררה והשיב רבי אבא שנקרא רשע ואז שאלו אם כן כיצד עשה כך, שאולי ציפה שרבי אבא יבין בעצמו את הרמז בשאלתו מדין עני המהפך בחררה ורק כשראה שלא הבין שאלו בפירושו. ואשמח לשמוע דעת הקוראים בזה.

מחוי ליה רבי אבהו ובשבועה

הת' אסף הלוי שי' לוי
תלמיד בישיבה

איתא במסכתין (ז). שרב תחליפא בר מערבא²¹ שנה ברייתא לפני רבי אבהו שאם שנים אדוקים (תופסים) בטלית וכל אחד טוען שכולה שלו, הדין שכל אחד נוטל עד מקום שידו מגעת - שמוחזק בו, ואת השאר חולקין בשווה. אומרת הגמרא ש"מחוי ליה רבי אבהו ובשבועה" - רבי אבהו סימן לו, "מראה באצבעותיו כלפי מעלה"²², לרמוז לו שכל אחד מהם צריך להישבע בשביל לקבל.

(21) ולהעיר שבכלל היה רב תחליפא שונה הרבה לפני רבי אבהו וכמו שמצינו בהרבה מקומות בש"ס "תני רב תחליפא בר מערבא קמיה דרבי אבהו" - גיטין נב, ב. סוטה כז, ב. בבא קמא לג, ב. בבא מצעיא ז, ב. בבא בתרא עז, ב. סנהדרין עז, ב. וכן בברכות נה, א איתא ש"רב תחליפא בר מערבא שמע מר' יוחנן ואזיל וקא אמר קמיה דר' אבהו, א"ל אתון מהתם מתניתו לה וכו'.

(22) רש"י ד"ה מחוי ליה. והיינו שבועה להקב"ה "היושבי בשמים" (תהלים קכג, א).

והנה לא ראיתי שעמדו בזה המפרשים מדוע רבי אבהו לא אמר לו זאת בפירוש אלא רק "מחויי ליה"? ונראה לומר שרבי אבהו עשה כן משום כבודו של רב תחליפא, שבחר להעיר לו ולתקן אותו בצורה פחות בולטת והחווה באצבעו בסימון קל, ששאר הנוכחים לא ישימו לב לכך.

ואולי יש להוסיף בזה, שכאן היה מעורב גם כבוד ארץ ישראל וכבוד תורתה וחכמיה:

דהנה ידוע ש"אין תורה כתורת ארץ ישראל"²³ ו"אורא דארץ ישראל מחכים"²⁴ ולכן "חד מינייהו (מת"ח שבארץ ישראל) עדיף כתרי מינן (ת"ח שבבבל)"²⁵, ויש לומר שבגלל שרב תחליפא היה "בר מערבא" - "מארץ ישראל"²⁶ [וכפי שבהזדמנות מסויימת²⁷ אמר לו רבי אבהו "אתון (בני ארץ ישראל) מהתם מתניתו, אנן (בני בבל) מהכא", והיינו שבעיני רבי אבהו הוא ודבריו²⁸ מייצגים את בני ארץ ישראל ("אתון") - הנה י"ל שלכן אם בכלל לא נזהרו כ"כ באופן התיקון בדברי תורה הנה כאן היה הדבר נוגע יותר משום כבוד אה"ק ותלמידי חכמים שבה.

[ולהעיר עוד שבספר 'תולדות תנאים ואמוראים'²⁹ כתב שרב תחליפא היה רגיל לירד לבבל, והיינו שלא נסע להשתקע בבבל ורק שמקורו היה מארץ ישראל אלא היה בן ארץ ישראל שנוסע לבבל שוב ושוב, ובאם אכן כך מתחזקת שייכותו לאה"ק והצורך לנהוג בו כבוד].

ולהעיר שמצאנו מקום נוסף שממנו משמע שרבי אבהו נהג כבוד בדברי רב תחליפא בר מערבא גם כשנפלה בהם טעות, דהנה בבבא בתרא³⁰ רב תחליפא בר

(23) ב"ר פט"ז, ד.

(24) קנה, ב.

(25) כתובות עה, א.

(26) רש"י ד"ה בר מערבא. ולהעיר שלא בכל המקומות בהם שנה רב תחליפא בר מערבא לפני רבי אבהו (נסמנו בהערה 1) מבאר רש"י ש"בר מערבא" הכוונה בן ארץ ישראל, וי"ל עפ"י האמור בפנים שבנדון זה נוגע ולכן רש"י כן מבאר זאת.

(27) נסמן בסיום הערה 1.

(28) ויש לעיין האם אכן בכל הפעמים היו הדברים ששנה לפני רבי אבהו מארץ ישראל (כבנידון זה), ובא"כ מתחזקת הסיבה לנהוג בו כבוד לא רק מצד הגברא - שהוא בן ארץ ישראל, אלא אף מצד החפצא - שדברי תורתו הם מארץ ישראל.

(29) הרב אהרן היימן ע"ה, אות ת (לונדון התר"ע).

(30) נסמן בהערה 1.

מערבא שנה לפני רבי אבהו "מכר את הקרון מכר את הפרדות", ורבי אבהו הקשה לו על כך שהרי במשנה (שבסוגיה שם) שנינו שלא מכר, ורב תחליפא הציע שפשוט יבטל וימחק את דבריו ("איסמייה"), אולם רבי אבהו השיב: "לא, תתרגם מתניתך באדוקים", שיבאר ויעמיד את דבריו באופן מסויים שבו יהיו נכונים, וי"ל שזהו כנ"ל משום כבודו ובפרט כבוד אה"ק.

שער
חסידות

טעם התגיירותו של נירון קיסר

הת' ישראל אריה לייב שי' אברהם
הת' ניתאי שי' יעקב
תלמידים בישיבה

א

בגמרא בגיטין (נו.) מסופר על נירון קיסר שנשלח על היהודים על מנת להחריב את ירושלים: "שדר עלוייהו לנירוון קיסר. כי קאתי שדא גירא למזרח - אתא נפל בירושלים, למערב - אתא נפל בירושלים, לארבע רוחות השמים - אתא נפל בירושלים. אמר ליה לינוקא: "פסוק לי פסוקיך", אמר ליה: "ונתתי את נקמתי באדום ביד עמי ישראל וגו'". אמר: קודשא בריך הוא בעי לחרוביה ביתיה ובעי לכפורי ידיה בההוא גברא. ערק ואזל ואיגייר ונפק מיניה רבי מאיר".

ביאור הדברים: נירון שיגר חצים לארבע רוחות השמים ונפלו בירושלים והדבר הוכיח לו שהקב"ה רוצה להחריב את ירושלים וביהמ"ק, אח"כ אמר לתינוק של בית רבן שיאמר את הפסוק שלומד כעת וענה לו: "ונתתי את נקמתי באדם ביד עמי ישראל גו'" ממנו הבין שבסופו של דבר ינקום בו הקב"ה על מה שהחריבו את ביתו, ומחמת זאת הלך והתגייר ומיוצאי חלציו יצא רבי מאיר.

ואינו מובן מדוע המסקנה שהגיע אליה נירון הובילה אותו להתגייר, הרי היה רק לערוק מצבא רומי ולברוח ולהמשיך את חייו כגוי רגיל וכך לא יחריב את ביהמ"ק ולא ייענש על כך ומאי טעמא בחר להתגייר?

לכאורה היה אפשר לומר שהגילוי אלוקות שנירון קיסר ראה בזה שבאופן ניסי נפלו החיצים בכיוון ירושלים¹, ואח"כ שנזדמן לו התינוק ובדיוק עסק בפסוק הנוגע לנידון² זה מה שהובילו להכרה בה' ורצון לזכות להצטרף לעם קרובו.

אמנם כד דייקת שפיר בלשון הגמרא לא משמע כן, דמשמעות הלשון היא לא שעצם הניסים הללו גרמו לו להתגייר אלא שההבנה שבאה בעקבותיהם אשר "קודשא בריך הוא בעי לחרוביה ביתיה ובעי לכפורי ידיה בההוא גברא" היא שהובילה אותו לכך, ושבה השאלה שבשביל לא להחריב את ביהמ"ק ולהיענש על כך די בכך שיברח ולא יחריב את ביהמ"ק ומה טעמו התגייר.

[אלא שבדוחק היה אפשר ליישב שההבנה שקודשא אברין בעי כו' ובעי לכפורי ידיה כו' הובילה רק לכך ש"ערק" וזה שהתגייר הוא מטעם הגילוי אלוקות שראה בעצם הניסים].

ב

ונראה לומר הביאור בזה בב' אופנים:

א. ידוע שבאומות העולם אין את ענין הבחירה לגמרי³, וכמבואר גם בנוגע לענין זה גופא של חרבן ביהמ"ק שאינו בגלל תקפם של נבוכדנצר, אספסינוס או טיטוס וחיילותיהם (גם) משום שמצד עצמם אין להם בחירה⁴.

לפי זה יש לומר שמכך שחיציו נפלו בירושלים הבין נירון קיסר שהקב"ה בחר בו להחריב את בית המקדש ולכן יצליח בכך ואח"כ יענישו על זה הקב"ה כמו שהבין מהפסוק של הילד ובתור גוי לא יוכל הוא להתחמק מזה כי אין לו בחירה

(1) לפי ביאור הענף יוסף שרצה לברר את רצון הקב"ה האם חפץ בחרבן ביהמ"ק, משא"כ לפי פשוט פירוש רש"י שכותב שמטרתו בשליחת החיצים היה "לקסום קסם כשהיה סמוך לירושלים", היינו בפשוט כפירוש המהר"ל שעשה כן כדרך הגויים המנחשים וכו' ולכאורה לפי"ז בזה שהצליח הקסם לא ראה קשר להקב"ה ולא יוביל אותו לרצון להתגייר.

(2) ובפרט לפי ביאור הענף יוסף שהטעם ששאל התינוק לא היה כדי לעשות עוד בחינה וכדו' אלא שרצה לבחון בדיוק נקודה זו - האם הקב"ה יעניק לו שכר על זה שקיים את רצונו, וע"ז קיבל מענה מדויק.

(3) אג"ק חט"ז עמ' 574 ושם-נסמן, וכן נתבאר שם כיצד לאור זאת שייך אצלם שכר ועונש.

(4) ראה (לדוגמא) בהדרן על מסכת מכות משיחות י' וי"ג שבט תשכ"ה (בלתי מוגה) סי"ג.

חפשית עד כדי כך, והדרך היחידה שלא יחריב את ביהמ"ק וייענש על זה היא שיתגייר וייעשה יהודי בעל בחירה, ולכן הלך והתגייר ואז אכן זכה בכח הבחירה חפשית ולא החריב את ביהמ"ק וניצל מהעונש.

ב. איתא בגמרא (יומא נד. וראה גם פתיחתא דאיכ"ר ט.) שבשעה שנכנסו גויים לקדשי הקדשים בשעת חרבן ביהמ"ק, ראו את הכרובים כפי שפניהם איש אל אחיו, "כמער איש ולויות", (ושלחו זאת בין כל האומות - ראו למה אומה זו עובדת) ומבואר בזה בחסידות דלכאורה קשה שמבואר בגמרא (יומא שם ב"ב צט, א) שהכרובים נמצאים באופן כזה בזמן שישראל עושין רצונו של מקום משא"כ בזמן שאין עושין רצונו של מקום והרי זמן החורבן הוא היפך עת רצון? אלא הביאור שדווקא בשעת הירידה והחורבן מתגלית האהבה הגדולה והעצמית שאינה תלויה בסיבות שכליות והתנהגות נאותה וכו'.

ועפי"ז אולי י"ל⁵ שזהו מה שהבין נירון קיסר, שמכך שעל אף שרצונו של הקב"ה להחריב את בית המקדש מפני מעשיהם של ישראל וכמו שהתברר לו מזריקת החיצים הנה בכל זאת יענש מי שיעשה זאת וכפי שהתברר לו משאלת התינוק "פסוק לי פסוקך" הכיר באהבה העצמית והנצחית של הקב"ה בכל מצב - שגם אחרי שחטאו יעניש הקב"ה את מי שיחריב את ירושלים, ולכן עורר בו רצון להתגייר ולהכלל באהבה עצמית זו.

שער
שונות

דיוק בדברי הרמב"ם בציפוי דלתות שער ניקנור

הת' השליח שמואל שי' סנגאוי
שליח בישיבה

א

כתב הרמב"ם בהלכות בית הבחירה¹ וז"ל:

"כל שער מהן היה רוחבו עשר אמות וגובהו כ' אמה והיו לו דלתות מחופות זהב חוץ משער מזרחי שהיה מצופה נחושת דומה לזהב ושער זה הוא הנקרא שער העליון והוא שער ניקנור".

היינו שכל השערים צריכים להיות מחופים זהב מלבד שער העליון ומציין הרמב"ם את שמו של השער - "והוא שער ניקנור".

והנה במקומות רבים מדייק כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בדברי הרמב"ם כי ספרו משנה תורה הוא "הלכות הלכות"² ועל כן לא הביא בספרו אלא רק עניינים הנוגעים להלכה. ועפ"ז תמוה בענייננו, מדוע מביא הרמב"ם בציינו בהלכה זו את שער העליון גם את שמו של השער - "שער ניקנור" ומה מתווסף ע"י פרט זה לידיעת ההלכה?

(1) פ"ה, ה"ה.

(2) הקדמת הרמב"ם לספר הי"ד.

ב

ונראה לבאר בדא"פ:

הגמרא במסכת יומא³ מביאה את סיפור נס הובלת שערי ניקנור ארצה:

"ת"ר מה נסים נעשו לדלתותיו אמרו כשהלך ניקנור להביא דלתות מאלכסנדריא של מצרים, בחזירתו עמד עליו נחשול שבים לטבעו, נטלו אחת מהן והטילו לים ועדיין לא נח הים מזעפו, בקשו להטיל את חברתה עמד הוא וכרכה אמר להם הטילוני עמה, מיד נח הים מזעפו והיה מצטער על חברתה. כיון שהגיע לנמלה של עכו, היתה מבצבצת ויוצאה מתחת דופני הספינה".

ומסיימת הברייתא: "לפיכך כל השערים שהיו במקדש נשתנו להיות של זהב חוץ משערי ניקנור מפני שנעשו בו נסים".

ועפ"ז ניתן לבאר מדוע ראה הרמב"ם לציין ולהוסיף את שמו של השער - "שער ניקנור":

בציון שם השער לא בא הרמב"ם לציין פרט עובדתי בלבד, אלא ללמד גם את טעם ההלכה - מדוע שער זה יצא מכלל שאר השערים ולא חופה בזהב - דבר חריג לעומת שאר שערי העזרה, שכן הוספת השם "שער ניקנור" מרמזת על סיפור הנס שנעשה בו, כפי שמוכח בברייתא במסכת יומא (לח ע"א), המסיימת: "לפיכך כל השערים שהיו במקדש נשתנו להיות של זהב, חוץ משערי ניקנור - מפני שנעשה בו נס".

ג

במקום אחר⁴ כותב הרמב"ם על כלי המקדש:

(3) דף לח, ע"א.

(4) הלכות ביהב"ח פ"א, הי"ט.

"היו הקהל עניים עושין אותן אפילו של בדיל, ואם העשירו עושין אותן זהב. אפילו המזרקות והשפודין והמגרפות של מזבח העולה והמדות אם יש כח בציבור עושין אותן של זהב. אפילו שערי העזרה מחפין אותן זהב אם מצאה ידם".

ועפ"י המבואר לעיל עולה כי הוספת הרמב"ם את שם השער "שער ניקנור" זהו נפק"מ להלכה, שמכיון שהשוני ההלכתי בציפוי שער זה הינו מפני סיבה - הלכה הנובעת מפרסום הנס, ולכן מדגיש הרמב"ם את שמו של השער - ע"כ גם לא חלה עליו הלכה זו של ציפוי בזהב גם "אם מצאה ידם".

ביאור וסיכום עניין הגלגלים בגרמי השמים

הת' מנחם מענדל שי' קירשנזפט
שליח בישיבה

א

בריש הלכות עבודת כוכבים להרמב"ם האריך לבאר את טעותם של בני האדם בדור אנוש, כיצד הגיעו לטעותם לעבוד את הכוכבים והמזלות ולעשותם כאלו-ה, ככל סדר ההשתלשלות בזה:

"אמרו הואיל והאלוקים ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם ונתנם במרום וחלק להם כבוד והם שמשים והמשמשים לפניו ראויין הם לשבחם ולפארם לחלוק להם כבוד. וזהו רצון הא-ל ברוך הוא לגדל ולכבד מי שגדלו וכבדו . . . כיון שעלה דבר זה על לבם התחילו לבנות לכוכבים היכלות ולהקריב להם קרבנות ולשבחם ולפארם בדברים ולהשתחוות למולם כדי להשיג רצון הבורא בדעתם הרעה. וזה היה עיקר עבודת כוכבים . . . ואחר שארכו הימים עמדו בבני האדם נביאי שקר ואמר שא-ל צוה ואמר להם עבדו כוכב פלוני או כל הכוכבים . . . כל העם והנשים

ושאר עמי הארץ. ומודיע להם צורה שבדה מלבו ואומר זו היא צורת הכוכב פלוני שהודיעוהו בנבואתו . . ופשט דבר זה בכל העולם לעבודת את הצורות בעבודות משונות זו מזו ולהקריב להם ולהשתחוות. וכיון שארכו הימים נשתכח השם הנכבד והנורא מפי כל היקום ומדעתם ולא הכירוהו . . והחכמים שהיו בהם כגון כהניהם וכיוצא בהן מדמין שאין שם אלו-ה אלא הכוכבים והגלגלים שנעשו הצורות האלו בגלגלם ולדמותן. אבל צור העולמים לא היה שום אדם שהיה מכירו ולא יודעו אלא יחידים בעולם כגון חנוך ומתושלח נח שם ועבר. ועל דרך זה היה העולם הולך ומתגלגל עד שנולד עמודו של עולם והוא אברהם אבינו".

באריכותו מבאר הרמב"ם כי טעותם של עובדי הכוכבים הגלגלים והמזלות היתה כי טעו לחשוב כי הקב"ה הוא "אלוקא דאלוקיא", ומכך התגלגלה טעותם להאמין כי אין מלבד הכוכבים והמזלות אלא הם לבדם ח"ו. עד שנולד אברהם אבינו שהשכיל בדעתו כי יש אלו-ה;

”כיון שנגמל איתן זה התחיל לשוטט בדעתו והוא קטן והתחיל ביום ובלילה והיה תמיהה היאך אפשר שיהיה הגלגל הזה נוהג תמיד ולא יהיה לו מנהיג ומי יסבב אותו. כי אפשר שיסבב את עצמו. ולא היה לו מלמד ולא מודיע דבר. . עד שהשיג דרך האמת והבין קו הצדק מתבונתו הנכונה. וידע שיש שם אלוה אחד והוא מנהיג הגלגל והוא ברא הכל ואין בכל הנמצא אלוה חוץ ממנו”.

על מנת באר היטב כיצד הגיע אברהם בדעתו להבין את מציאות הבורא מעצמו, יש להקדים ולבאר תחילה את עניינם של הגלגלים עליהם סובבים גרמי השמים⁵.

ב

בגרמי השמים נמצאים הכוכבים אותם ניתן לראות. כוכבי הלכת המוכרים כבעלי השמות הינם הירח, כוכב, נוגה, חמה, מאדים, צדק, שבתאי, ועמם שאר הכוכבים הנראים ברקיע⁶. לכל כוכב יש מסלול היקף בו הינו מקיף את הארץ התלוי במרכז

(5) בכל הבא להלן ראה רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ג.

(6) שם ה"א.

כל הכוכבים. אך הכוכבים אינם נעים במסלול מעצמם כי אם נמצאים על גלגלים - נבראים גשמיים בעלי חומר וצורה, המקיפים את הארץ ככדור⁷.

מספרם: סך הגלגלים תשעה במספר, כאשר על הגלגל הראשון הקרוב ביותר לארץ נמצא הירח, אחריו הכוכב ששמו "כוכב" בגלגל השני וכן הלאה בסדר הכוכבים, כאשר בגלגל השביעי נמצא כוכב שבת, ולאחריו בגלגל השמיני נמצאים שאר הכוכבים הנראים ברקיע. כל אלו הגלגלים מסובבים על ידי הגלגל התשיעי - בו אין כוכבים והוא המסובב את כולם. תנועתו של הגלגל התשיעי הפוכה משאר הכוכבים, מן המערב למזרח, שכן הוא נע ממזרח למערב ועל כן נקרא "גלגל החוזר" כיון שנראה כאילו הינו חוזר למערב⁸. בנוסף להיותם תשעה במספר - בכל אחד משמונת הגלגלים בהם נמצאים הכוכבים ישנם עוד גלגלים רבים צמודים (ללא חלל ביניהם)⁹, "זה למעלה מזה כמו גלדי בצלים [=אחד בתוך השני ללא רווח]". לגלגלים אלו אין כיוון סיבוב אחיד, מהם סובבים ממערב למזרח ומהם ממזרח למערב (כמו כיוונו של גלגל החוזר).

חומרם וצורתם: כאמור, הגלגלים הינם בעלי חומר וצורה גשמיים המשתייכים לחלק השני בסוגי הנבראים, כאשר כל הנבראים שברא הקב"ה בעולמו נחלקים לשלושה¹⁰: א. ברואים בעלי חומר וצורה שמשנתנים ונפסדים תמיד והם גופי בני האדם, בעלי החיים, הצומח והדומם. ב. ברואים בעלי חומר וצורה אך אינם משנתנים ונותרים כמות שהם לעולם ללא שינוי, והם הגלגלים והכוכבים. ג. ברואים בעלי צורה אך ללא חומר, והם המלאכים.

צורת הגלגלים הינה עגולה¹¹, והם אינם בעלי משקל, טעם או ריח¹². כמו כן הם אינם בעלי צבע כי אם שקופים כמו זכוכית¹³. מסיבה זו נראה כי הכוכבים

(7) שם ה"ד.

(8) 'פירוש' על הרמב"ם שם פ"ג, ה"א ד"ה וגלגל התשיעי. וראה לפנ"כ שמבאר את שמות כוכבי הלכת ומדוע נקראו כן, כשמכך ניתן להבין מהי ההשפעה דרך הכוכבים ממנה הגיעו בני האדם לטעותם. וראה הערה 26. ואכ"מ.

(9) שם ה"ב.

(10) שם פ"ב, ה"ג.

(11) פ"ג, ה"ד.

(12) שם ה"ג.

(13) שם ה"א.

הנמצאים ברקיע השמיני קרובים יותר מן אלו שמתחתיהם, להיות הגלגלים שקופים וחסרי צבע.

את הגלגל התשיעי חילקו "החכמים הקדמונים" לשנים עשר חלקים כנגד שנים עשר החודשים והם המזלות, כאשר שמותיהם נקבעו עפ"י צורת הכוכבים הנמצאים בגלגל השמיני הנראים בו, והם הנקראים: טלה, שור, תאומים, סרטן, אריה, בתולה, מאזניים, עקרב, קשת, גדי, דלי, דגים¹⁴.

מהותם: הגלגלים וכן הכוכבים הינם בעלי נפש¹⁵, דעה והשכל והינם חיים כשאר הברואים ומכירים את בוראם ומשבחים ומפארים ומהללים אותו¹⁶. וכשם שהינם מכירים את הקב"ה כך הם גם מכירים את עצמם (בידיעה עצמית). דעתם מעוטה מדעת המלאכים אך מרובה מדעת בני האדם, שדעתו גדולה משאר הנבראים.

תנועתם: ההכרח לכך שהגלגלים הינם בעלי דעה נלמד מעצם תנועתם, כמבואר בפ' על הרמב"ם¹⁷: תנועת הגלגלים לשוב ולסוב על צירם אינה תנועה "טבעית" כי אם תנועה "תשוקיית", כי תנועה טבעית ענינה לשוב למקורה ע"מ לנוח (כמו האבן שיורדת למטה והאש שעולה למעלה). כמו כן בבעלי החיים, תנועתם היא מצד ריחוק מהיזק או מצד קירוב להנאה. משא"כ תנועה מצד תשוקה היא תנועה החוזרת ע"ע שוב ושוב. ו"התנועה התשוקיית" שייכת רק אצל בעלי נפש (בו שייכת תנועה) ושכל (בו שייכת תשוקת הנפש).

שמותיהם: הרמב"ם מבאר כי לגלגלים אלו ישנם גם שמות - שמים, רקיע, זבול וערבות. אך בגמ'¹⁸ מובאים שמות נוספים לאלו - וילון, שחקים, מכון, מעון. בפ' על הרמב"ם¹⁹ מבאר כי דברי הגמ' אינם נסובים על הגלגלים כי אם על השמים בכלל וכוללים גם עניינים רוחניים (שהינם במעלה נעלים יותר מהגלגלים והכוכבים), כהמשך הגמ' שם: "שחקים שבו ריחים שוחקות מן לצדיקים לעתיד

(14) שם ה"ו.

(15) שם ה"ט.

(16) להיותם מברואיו של הקב"ה האומרים שירה ליוצרים, ע"ד שירת המלאכים או שירת הבריאה ד"פרק שירה" - לבד זאת שבמעלתם "דעתם גדולה מבני האדם", וכש"כ משאר הברואים המשבחים ליוצרים.

(17) ד"ה כל הכוכבים והגלגלים.

(18) חגיגה יב, ב.

(19) ד"ה הגלגלים הם הנקראים.

לבוא, זבול שבו מזבח בנוי ומיכאל השר הגדול מקריב עליו קרבן" וכו'. וכלשון הפי' שם: "נתבאר באמת שאין בעולם דבר גשמי נקרא שמים אלא הרקיע שנברא באויר והשמים שבהם הכוכבים והמזלות הם הנקראים גלגלים ונקראים שמים". עכ"ל. וכדברי רב יהודה בגמ' שם: "שני רקיעים הם שנאמר הן לה' אלוך השמים ושמי השמים", הרקיע הגשמי בו נמצאים הגלגלים והכוכבים ורקיע רוחני - בו שייכים שאר השמות שנמנו שם בגמ'.

עפ"י דברי רב יהודה אלו יש שחלקו על הרמב"ם שאם כן ישנם בסך הכל רק שני רקיעים, "השמים" ו"שמי השמים", ולא תשעה. וע"ד המבואר בפירוש הנ"ל יש מבארים²⁰ שאין זו סתירה, כיון שברקיעים אלו גופא ישנה חלוקה לגלגלים, וכפי שכתב הרמב"ם בפירוש שאף בכל גלגל וגלגל ישנה חלוקה לגלגלים הרבה²¹.

ג

עפ"י²² כל הנ"ל בפרטי הגלגלים - להיותם בלתי נראים אך גשמיים, בעל דעה ושכל וכו' - מובן כי היסוד לכל הפרטים הנ"ל בשכל יסודו, וכמובא באריכות בספרי "חכמי האומות" עליהם נסמך הרמב"ם בכו"כ מידיעות אלו²³. מכך מובן גם כיצד השכיל זאת אברהם (להיותו קטן "שנגמל") בדעתו.

דהיינו: השכל מחייב שכל דבר בעולם יש לו דבר המניע אותו ואין אף דבר המניע את עצמו. וכאשר מתבוננים בתנועתם של גרמי השמים מובן גם לגביהם שאינם מניעים את עצמם. וכיון שנראה בחוש שהינם נעים כל העת, מוכרח שיהיה מי שיזיז אותם. ולמניע הזה, שהשכל מכריח את קיומו, נתנו את השם "גלגל" וכיון שלא רואים אותו - ברור שהוא שקוף ואין לו ריח ומשקל וכו', אך ודאי שהוא קיים וישנו דלא יתכן שהכוכב ינוע מעצמו.

(20) ראה בהערות הביאור בהוצאת רמב"ם לעם כאן המקשים והביאור.

(21) פ"ג, ה"ג.

(22) כל הבא להלן העיר אחי הרה"ח אריה יהודה שיחי', ודפח"ח.

(23) ראה לדוגמא הל' יסוה"ת פ"ג, ה"ה.

לאחרי ההבנה הזו מגיעים לשאלה מה א"כ מניע את הגלגלים עצמם, ובפרט שישנם כאלו ההולכים במסלול פרטי, ובהתבוננות קלה ניתן להשיג שישנו גם יחס בין סיבובי הגלגלים עצמם (להיותם "כגלדי בצל" וכו') והמסקנה השכלית מכריחה שישנו גלגל גדול הסובב את כל הגלגלים, וגם הוא אינו נראה. ומכאן קצרה הדרך להרהר ולחשוב כיצד סובב ומסובב הגלגל הגדול עצמו, עד שעל ידי כך "הכיר אברהם את בוראו" מסובב הגלגלים ויוצר הכל.

מכך מובנים מספר עניינים:

- א. מציאות הגלגל הגדול ושיש מי שמסובב אותו - מוכרחת ע"פ שכל.
- ב. שאלתו של אברהם אבינו בהיותו ילד נולדה אצלו באמצעות שכל והתבוננות בפרטי הגלגלים והכוכבים ושאר גרמי השמים שהיו מובנים לחכמים שבאותו הדור, ומכך הכיר אברהם אבינו את בוראו²⁴ (מבלי להיכנס להסברים ע"פ חסידות במעלתו של אברהם אבינו בפ"ע, ומוכן היטב כי הרמב"ם לשיטתיה אזיל במעלת ההתבוננות והכרת הבורא ע"י שכל אנושי²⁵).
- ג. גודל טעותם של עובדי הכוכבים והמזלות שלא השכילו בדעתם להבין מי המסובב לכל, כאשר בהתבוננות בעניין ניתן לומר אשר כל ילד קטן יכול להבינו. ובכלל רבה טעותם, שהרי את ההבנה כי לכל כוכב ישנו גלגל וישנו גם גלגל נוסף המסבב את כולם הבינו גם הם, אלא ש"עצרו" בהבנתם ושכחו ע"ד בורא הכל המסובב את הגלגל הגדול.

(24) שנים מאוחר יותר, בגיל ארבעים - הל' ע"ז פ"א, ה"ג.

(25) כמ"ש בהל' יסוה"ת פ"ד הי"ב: "בזמן שאדם מתבונן בדברים האלו ומכיר כל הברואים ממלאך וגלגל ואדם כיוצא בו ויראה חכמתו של הקב"ה בכל היצורים וכל הברואים. מוסיף אהבה למקום ותצמא נפשו ויכמה בשרו לאהוב המקום ברוך הוא. ויירא ויפחד משפלותו ודלותו וקלותו כשיעריך עצמו לאחד מהגופות הקדושים הגדולים. . וימצא עצמו שהוא ככלי מלא בושא וכלימה ריק וחסר".

ד

לאחר שהבין אברהם אבינו וידע כי "יש שם אלוה אחד והוא מנהיג הגלגל והוא ברא הכל ואין בכל הנמצא אלוה חוץ ממנו", הבין וידע גם את טעותם של עובדי הכו"מ - "שגרם להם לטעות זה שעובדים את הכוכבים ואת הצורות עד שאבד האמת מדעתם", וזאת על אף שאדם הראשון הכיר את בוראו וידעהו, כיון "שארכו הימים נשתכח השם הנכבד והנורא מפי כל היקום ומדעתם ולא הכירוהו". כל זאת מצד טעותם העיקרית שייחסו חשיבות לכוכבים והמזלות כמציאות בפ"ע, בטעותם כי מהם הם מקבלים את השפעת²⁶ ולא כפי היותם באמת "כגרזן ביד החוצב" בלבד.

עפ"ז ניתן לתרץ כאן תמיהה בדברי הרמב"ם - מדוע מאריך כ"כ בתיאור אופן טעותם של עו"ז באותו הדור והתפתחותה וכו' בספר שהינו "הלכות הלכות"²⁷?

יש לבאר זאת בהקדים דיוק כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א²⁸ כמענה לשאלה זו על דברי הרמב"ם בריש הלכות קידושין, שם מאריך לבאר כיצד היה אופן הנישואין לפני מ"ת, ומקשה שם מאי נפק"מ לבנ"י בזה"ז דיני נישואין לפני נתינת התורה²⁹. ומאריך שם לבאר (ואכ"מ) כי עפ"י אריכות מיוחדת זו מובן גם גדר הקידושין והנישואין לבנ"י בזה"ז, ע"ש.

וכן יש לבאר גם בענייננו, שבהל' ע"ז האריך הרמב"ם בביאור סדר השתלשלות הטעות דעובדי הכו"מ כיון שעל ידי כך נלמד יסוד עיקרי בהלכות עבודה זרה, כפי שכותב הרמב"ם לאחר מכן³⁰:

26) ואף שישנה השפעה גשמית מהחמה והלבנה (לבד זה שמאירים לארץ) - ראה דברים לג, יד ובפירש"י: "וממגד תבואות שמש. שהיתה ארצו פתוחה לחמה וממתקת הפירות: גרש ירחים. יש פירות שהלבנה מבשלתן, ואלו הן קשואין ודלועין". ובאבן עזרא שם: כי תבואות הזרע והכרם תלויה בשמש. - אך טעותם היתה בכך (א). שחשבו שאת כללות השפעה הינם מקבלים מהחמה והלבנה והמזלות. (ב). שחישבו אותם ל"אלקיא" על אף היותם כגרזן ביד החוצב, כבפנים.

27) הקדמת הרמב"ם בסופה.

28) לקו"ש חלק ט"ל תצא.

29) ועוד בריש הל' נישואין, כי אמנם אכן נפק"מ אית כאן לב"נ, אך אכ"מ כ"א בהל' מלכים שם מפורטים דיני שבע מצוות ב"נ. וע"ש.

30) פ"ב, ה"א - מיד לאחר סיום פירוש כל השתלשלות העניינים בפ"א.

"עיקר הצווי בעבודת כוכבים שלא לעבוד אחד מכל הברואים לא מלאך ולא גלגל ולא כוכב ולא אחד מארבעה היסודות ולא אחד מכל הנבראים מהן, ואע"פ שהעובד יודע שה' הוא האלקים והוא עובד הנברא הזה על דרך שעבד אנוש ואנשי דורו תחלה - הרי זה עובד כוכבים", דרך לאחרי אריכות הביאור בהשתלשלות העניינים מובן מדוע זהו עיקר הציווי, כיון שדור שלם (ואף דורות רבים) טעה לעבוד כו"מ מיסוד טעות זו³¹.

(31) והוא גם המבואר במאמר ד"ה ביום עשתי עשר יום תשל"א (ס"ג ואילך) ע"ד טעותם של עובדי הע"ז.

הוספה

מענות קודש בפרסום ראשון

לחביבותא דמילתא וכנהוג לאחרונה מובאים בזה
כמה מענות קודש מכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
המתפרסמים כאן לראשונה

[לאחר כינוס השלוחים תשמ"ח]

בהתוועדות ש"פ תולדות כינוס השלוחים ה'תשמ"ח הודיע כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א ע"ד מענקים לשלוחים. ב"צעטל" בכת"ק שכתב אד"ש מה"מ למזכירות בהמשך הגדיר יותר את הדברים ובין השאר כתב ש"מובן שהמדובר הוא בשלוחים (ולא - במוסדות וכיו"ב)". באה"ק גרם הדבר בתחילה להחרגת מוסדות חב"ד בשני מקומות, מוסדות חב"ד בחיפה והקריות (שע"י הרב לייבל שילדקרויט) ומוסדות חב"ד בקריית גת (שע"י הרב שד"ב הלוי וולפא) שדווקא מוסדות אלו היו בקשיים כספיים והיה עד"ז דין ודברים. ככל הנראה שבקשר לכך המענה שלפנינו (מהעתקת הנמען):

למסור לאהרונב

כל הנ"ל שייך לאלה שנמסר להם מעיקרא.

למה נגרע - טענה מן התורה.

באם יהיה זה במציאות.

מאין ההמצאה - שרוצים לגרוע אחד מהשני?!

ולמה [...] ¹

לייבל

(1) בהעתקה לא ברור אם הופיעה כאן תיבה נוספת.

[טבת תשמ"ט]

מענה לרב יצחק יהודה ירוסלבסקי מזכיר ועד רבני אנ"ש באה"ק שכתב ע"ד המצב באה"ק:

יה"ר שתהי' פעולה נמשכת

אזכיר עה"צ

[מוצאי ש"ק פ' בא ד' שבט תנש"א]

מענה לר' אליעזר ליכטנשטיין על דו"ח מהפצת המענה של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א שהתקבל באותו היום בקשר למצב באה"ק ע"ד "ביום שמחתכם - אלה השבתות", שמחה נראית ונגלית וכו'. המענה עם ההוראה לפרסמו נתקבלו בערב שבת סמוך לזמן הדלקת נרות, ולמרות הזמן הקצר וכו' הצליח ביחד עם ר' שמואל גרייזמאן לצלם העתקים רבים להפצה בירושלים עיה"ק וכן לשלחו בפאקס לאנ"ש ברחבי אה"ק:

ת"ח ת"ח על הבשו"ט

אזכיר עה"צ

[מענה]

מענה לרב שלום דובער הלוי וולפא (כנראה) בקשר לתלמוד תורה חב"ד קריית גת שבהנהלתו (מהעתקת הנמען):

ת"ח על הבשו"ט

בוודאי כאו"א מקיים

ההוראה (ראוי' לשם זה) דת"ת

לזכות רבני וצוות הישיבה

הרב יצחק אהרן אקסלרוד - ראש הישיבה
הרב זאב אברהם סלאווין - מנהל גשמי
ר' יצחק בוקובזה - הנהלה גשמית
הרב יוסף יצחק ארבוב - משגיח כללי
הרב חיים אברביה - משפיע כללי
הרב בערקה מנדלזון - משפיע שיעור א'
הרב אליעזר חזן - משפיע שיעור א'
הרב מרדכי אקסלרוד - ר"מ שיעור א'
הרב יניב גלילי - ר"מ שיעור א'
הרב מנחם מענדל פרידמן - משפיע שיעור ב'
הרב ישראל הכהן ברנדלר - ר"מ שיעור ב'
הרב זוהר דנסון - משפיע שיעור ג'
הרב אהרן וועבער - ר"מ שיעור ג'
הת' שמעון מרקס - מנהל הפנימיה

לזכות
התלמידים השלוחים
ישיבת הבוכרים הצעירה
כפר חב"ד - ה'תשפ"ה

הת' שניאור זלמן שיחי' לוגוב

הת' יוסף יצחק שיחי' משה

הת' אהרן שיחי' סיגמן

הת' יהונתן שיחי' פריג'ה

הת' לוי יצחק הכהן שיחי' רוזנפלד

הת' אוראל שיחי' תעיזי

הת' שמשון יעקב מרדכי שיחי' בלוך

הת' שניאור זלמן שיחי' זכריהו

הת' שמואל הכהן שיחי' כהן

הת' שמואל שיחי' סנגאוי

הת' מנחם מענדל שיחי' קירשנזפט

לעילוי נשמת

**ר' ברוך שמואל ע"ה בן
יבלחט"א ר' יצחק
חביב**

לעילוי נשמת

**ר' משה ברוך אברהם הכהן
בן ר' יצחק ע"ה
ברנדלר**

**איש צדקה וחסד, מחבב תורה
ושיעוריה היו נשמת אפו
זכה לסייע ולשמש את אביו של
מלך הרה"ג הרה"ח המקובל רבי לוי
יצחק נ"ע**

**נפטר בשיבה טובה
כ"ט שבט תשפ"ה**

לזכות

הת' השליח שימי שיחי' בלוך
לרגל בואו בקשרי השידוכין

עב"ג תחי' למשפחת גינזבורג

יה"ר שיהא בשעטומ"צ לנחת רוח כ"ק
אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

ויהיה זה בנין עדי עד על יסודי התורה
והמצווה כפי שהם מוארים במאור
שבתורה זו היא תורת החסידות, מזל טוב
מזל טוב!

לזכות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מהרה יגלה אכי"ר
יה"ר שיראה רוב נחת מתלמידיו,
חסידיו ושלוחיו ומכלל ישראל
ותיכף ומי"ד ממ"ש נראה בעיני בשר
בקיום נבואתו העיקרית - בשורת הגאולה
"לאלתר לגאולה" ו"הנה זה משיח בא"

ובעגלא דידן יתגלה לעין כל
ויוליכנו קוממיות לארצנו הק'
ויבנה ביהמ"ק במקומו ויקבץ נדחי
ישראל, בגאולה האמיתית והשלימה, נאו
מי"ד ממ"ש ממש!

*

יחי אדוננו מורנו ורבינו
מלך המשיח לעולם ועד!

**יחי אדוננו
מורנו ורבינו
מלך המשיח
לעולם ועד**

